

BEHEERPLAN

GROEN

2020 t/m 2025

GEMEENTE BUREN
TEAM BEHEER

Beleidsplan groen 2020 t/m 2025

Versie 2.0
24 maart 2020

Auteurs

S. (Shanna) Visscher

Opdrachtgever

Gemeente Buren
Wetering 1
4021 VZ Maurik

Samenvatting

Aanleiding tot het actualiseren van het groenbeleid is ontstaan omdat er in de openbare ruimte veel ontwikkelingen gaande zijn op het gebied van ons (leef)klimaat en leefomgeving. Vanuit het groen en groenbeheer moet hier tijdig op ingespeeld kunnen worden. Dit is het juiste moment voor de actualisatie, zodat vanuit de wens om integrale beheerplannen tegelijk in te dienen ook de actuele ontwikkelingen in het groenbeheerplan opgenomen zijn. Daarnaast zijn er meerdere strategische opgaven vastgesteld waar groen een belangrijk aspect in zal zijn. Door het actualiseren van het groenbeleid, kan er in het beheer(plan) adequaat gehandeld worden op deze ontwikkelingen.

Groen is een onmisbaar element in de openbare ruimte en onlosmakelijk verbonden met alle andere facetten in onze leefomgeving zoals gezondheid, economie, klimaat, leefbaarheid en maatschappij. Groen is belangrijk voor ons, de leefbaarheid en het leefklimaat, het klimaat en de natuur en de economie en recreatie. Het groenbeleid is gevormd binnen de kaders uit Europese, landelijke en provinciale wet- en regelgeving; zoals gemeentelijke zorgplicht, chemievrij beheer, bestrijden ziekten en plagen en gestelde natuur- en biodiversiteitsdoelen. De gemeente Buren heeft daarbinnen haar eigen integrale visie en beleid opgesteld (IVOR en IBOR) en werkt onder andere door middel van het LOP met andere grondeigenaren naar een robuust en herkenbaar rivierenlandschap. Het groenbeleidsplan voorziet in de richting voor het groen binnen deze gestelde kaders en de nieuwe ontwikkelingen in de leefomgeving.

Gemeente Buren wil integraal, robuust en duurzaam groen in kunnen zetten voor de toekomst. Groen is een belangrijke en verbindende schakel in de thema's vanuit de IVOR en IBOR veiligheid, natuur, recreatie duurzaamheid cultuurhistorie en bereikbaarheid. Met een goede stevige basis in groen, zijn maatschappelijke uitdagingen die veranderingen in ons (leef)klimaat beter op te vangen. Groen is zeer waardevol om veerkracht te bieden bij uitdagingen zoals droogte, warmte, ziekten en plagen. Groen dat van goede kwaliteit is en een positieve bijdrage levert aan biodiversiteit, is essentieel.

In het bomenbeleid geeft de gemeente met de opgestelde bijzondere bomenlijst, particulieren meer zeggenschap over bomen op hun perceel en biedt de juiste bescherming aan de particuliere bomen die ook erg waardevol zijn voor het landschap, groenstructuur, natuur of maatschappij. De gemeente voldoet aan de wettelijke zorgplicht voor bomen, door de bomen één keer per drie jaar te controleren en te snoeien. Het beleid focust nu vooral op bomen op kernniveau, het is van belang om voor de bomenstructuur op landschappelijk niveau om ook een bomenvisie en beleid op te stellen.

De groenstructuur dient te worden behouden en versterkt. De groenstructuur is van groot belang om een stevige, vitale basis te bieden. Deze basis is belangrijk voor de vele functies die het groen heeft. De hoofdgroenstructuur en de wijkgroenstructuur moeten blijven passen bij de kern en de landschappelijke omgeving. De goede basis van een robuuste groenstructuur ligt bij een goede fysieke kwaliteit van de beplanting. Aan de hand van de kwaliteitsmeting in 2018 is gebleken dat de beplanting in de gemeente Buren in alle kernen op veel locaties aan het einde van zijn levensduur is en niet meer vitaal genoeg is. Daardoor kan deze beplanting niet meer op het juiste beheerniveau aan de gewenste beeldkwaliteit voldoen. De komende vijf jaar gaat de gemeente Buren door middel van een eenmalige investering het achterstallig onderhoud wegwerken door beplanting te vervangen. Na de nodige inhaalslag wordt met een structureel vervangingsbudget gezorgd dat er niet opnieuw een achterstand ontstaat in de toekomst.

Groen is van groot belang bij de ontwikkelingen en uitdagingen die het klimaat en de duurzaamheids-doelstellingen met zich mee brengen.

De opgaven die de gemeente hier voor haar heeft liggen zullen een beroep doen op de eigenschappen van groen, zowel van bomen, grassen als beplanting in stedelijke omgevingen en daarbuiten. Natuur en groen in de kernen wordt gestimuleerd, verstening wordt ontmoedigd en bomen worden niet gesnoeid of gekapt voor zonnepanelen.

De gemeente bureen zet in op het vergroten en versterken van de biodiversiteit. Dit kan zowel binnen als buiten de kernen. Binnen de kernen wordt er waar mogelijk rekening gehouden met geschikte beplanting bij renovaties en (her-)inrichtingsplannen. Buiten de kernen zijn de bermen een belangrijk element in het vergroten en versterken van de biodiversiteit. Er wordt overgestapt naar biodivers bermbesheer, en hierbij moeten ook andere beheeraspecten zoals opruimen slootvuil goed geïmplementeerd worden om de biodiversiteit werkelijk te kunnen vergroten. Uiteraard zijn niet alleen de bermen belangrijk voor de biodiversiteit, de biodiversiteitsversterking heeft ook betrekking op de bomen en overige beplantingen buiten de bebouwde kom. Het is van belang om biodiversiteit mee te nemen als criterium in de te vormen visie en beleid voor bomen. Er wordt ook goed ingezet op de communicatie aan onze inwoners, zodat zij de belangen leren kennen van het vergroten van de biodiversiteit en de veranderingen die dit in de openbare ruimte kan geven.

Als gemeente staan wij voor een goede veiligheid en een prettige leefomgeving voor onze inwoners en dragen wij de verantwoordelijkheid van een goede zorgplicht. De bestrijding van ziekten en plagen is hier een zeer belangrijk onderdeel van. De ziekten en plagen waar de gemeente Buren mee te maken heeft zijn op dit moment de eikenprocessierups, de essentaksterfte en de invasieve exoten: de Aziatische duizendknoop en de reuzenberenklauw. Door het versterken van de biodiversiteit worden voor de aanwezige ziekten en plagen het moeilijker om te verspreiden en worden plagen beter onderdrukt. Daarnaast zet de gemeente in om voor deze aanwezige ziekten en plagen plannen van aanpak en beheersplannen op te stellen zodat er vanuit het groenbeheer adequaat gehandeld kan worden op de huidige en nieuwe ontwikkelingen. Chemische bestrijding wordt vermeden en er wordt zoveel mogelijk zo ecologisch verantwoord ingezet op de bestrijding en beheersing.

Groen leeft. Het leeft ook in de beleving van de inwoners en dat is te zien in de betrokkenheid die er is bij het groen en groenbeheer. In de eerste helft van 2020 wordt de visie gepresenteerd op de strategische opgave Kerngericht Werken. Met de strategische opgave Kerngericht Werken zal de betrokkenheid van inwoners gestimuleerd worden. Dit zal meer initiatieven en wensen opleveren, waar (financiële) ruimte voor gemaakt voor gemaakt worden naast het reguliere groenonderhoud. De initiatieven en wensen moeten uiteraard getoetst worden op onder andere draagvlak, wettelijke en beleidskaders en haalbaarheid op verschillende aspecten (beheertechnisch, uitvoerbaarheid, financieel).

Vanuit de doelstelling om integraal beheersplannen aan te bieden, is dit beleidsplan als voorloper op de strategische opgaven mee-geactualiseerd. In dit groenbeleidsplan zijn de richtingen aangegeven die nodig zijn om in het groenbeheer uitwerking te geven in de openbare ruimte. De impact van de nieuwe ontwikkelingen in de leefomgeving zijn al voelbaar. Door de gekozen richtingen in het beleid, kan het groenbeheer haar steentje bijdragen aan de uitdagingen die de ontwikkelingen met zich mee brengen. Inwoners zullen deze impact op het beheer ook merken. Door de groenstructuur te voorzien van beplanting van goede fysieke kwaliteit en biodiversiteit te vergroten, wordt er een robuuste en weerbare groenstructuur gelegd die tegen een stootje kan. Ook in uitdagingen zoals klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen zal groen in positieve zin impact hebben op de leefomgeving. Om deze reden moet het groen bij deze ontwikkelingen als belangrijk sleutelement meegenomen worden. In het beheersplan groen zijn de gekozen beleidsrichtingen opgenomen en worden de beheersmatige kanten besproken en uitgewerkt.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Doelstelling en missie	1
1.2	Werkwijze	2
2	Het belang van groen	3
3	Wettelijke en beleidsmatige kaders	5
3.1	Europese kaders	5
3.2	Landelijke kaders	6
3.3	Provinciale kaders	6
3.4	Gemeentelijke kaders	7
4	Visie op groen	10
4.1	Integraal werken met groen	10
4.2	Aandacht voor maatschappelijke uitdagingen	11
5	Huidige groenstructuur	12
6	Groenbeleid	17
6.1	Bomen beschermen aan de hand van wettelijke kaders	17
6.1.1	Particuliere bomen	17
6.1.2	Gemeentelijke bomen	19
6.2	Behouden en versterken groenstructuur	21
6.2.1	Hoofdgroenstructuur	22
6.2.2	Wijkgroenstructuur	22
6.3	Op peil brengen fysieke kwaliteit en structurele vervanging	23
6.4	Belang van groen bij klimaat en duurzaamheid	27
6.5	Vergroten en versterken biodiversiteit	29
6.6	Vergroten bestrijding ziektes en plagen	31
6.6.1	Eikenprocessierups	32
6.6.2	Essentaksterfte	34
6.6.3	Invasieve exoten	36
6.7	Stimuleren bewonersparticipatie	38
7	Impact op beheer	39
8	Bijlagen	41

1 Inleiding

Aanleiding tot het actualiseren van het groenbeleid is ontstaan door de wens om integrale beheerplannen op te stellen. Dit is niet opzichzelfstaand, maar gekoppeld aan het uitwerken van de strategische opgaven. Daarnaast is in 2014 het integrale IBOR vastgesteld. Dit zijn redenen om het groenbeleid uit 2010 te actualiseren.

In 2018 is toegekend om in 2019 en 2020 extra inzet te formeren. Op die manier kunnen we goed beleidsmatige en inhoudelijke uitvoering geven aan de beleidsontwikkeling, de begeleiding van inwonersinitiatieven voor groenbeheer en de opgaven in het kader van duurzaam beheer en biodiversiteit. De extra inzet is voor het actualiseren en uitvoeren van het groenbeleid met betrekking tot onder meer het opstellen van groenbeleid, planvorming verjonging en vervanging veroudert groen en doorvertaling van beleid voor landschap en leefomgeving. In ons (leef)klimaat vinden op dit moment veranderingen plaats die grote invloed hebben op groenbeheer. Hierdoor ontstaat de noodzaak om in het beleid snel richting te kiezen, zodat we ook vanuit het groenbeheer op deze ontwikkelingen inspelen.

De raad heeft in 2019 zes strategische opgaven vastgesteld, waaronder de omgevingsvisie, duurzaamheid en kerngericht werken. Deze drie opgaven hebben invloed op het groenbeleid en -beheer. Er kan niet gewacht worden met de actualisatie van dit groenbeleid tot de strategische opgaven uitgewerkt zijn, vanwege de snelle ontwikkelingen in ons leefklimaat. Om met deze snelle ontwikkelingen te kunnen meebewegen in onze fysieke leefomgeving, is het belangrijk om op verschillende punten al een aanpak vast te stellen voor de komende tijd. Dit geeft handvaten om in het dagelijks beheer mee te gaan met deze ontwikkelingen en daar adequaat naar te handelen.

Gekozen is om het groenbeleid juist op dit moment te actualiseren, om daarmee tegelijkertijd te voldoen aan de doelstelling om een integraal beheerplan te realiseren. Om te kunnen voldoen aan de vraag voor een integraal beheerplan over alle beheerdisciplines breed, dienen we de ongelijke looptijden van de huidige beheerplannen op elkaar af te stemmen. Voor de beheerdiscipline openbare ruimte; groen en bomen, houdt dit in dat we een versnelde inhaalslag maken met het beleidsplan en het beheerplan. Het beleidsplan groen bevat belangrijke beslispunten waarvan de koers bepalend is voor het uitvoeren van het beheer van het openbaar groen. Daarom dient het beleidsplan groen tegelijkertijd te worden vastgesteld met het integrale beheerplan.

1.1 Doelstelling en missie

Het doel van het opstellen van dit plan is om het huidige groenbeleid te actualiseren en nieuwe ontwikkelingen op gebied van groen en klimaat te borgen. Wij willen hiermee bereiken dat groenbeleid en groenbeheer in twee plannen komt voor de integrale plannen van alle beheerdisciplines. Daarnaast willen wij met het geactualiseerde beleidsplan bereiken dat:

- Er aansluiting komt bij de integrale (beheer-)plannen van andere beheerdisciplines;
- Er aansluiting komt op bestaande beleidsstukken;
- Er actualisatie is op het bestaand beleid (beheerplan groen 2010);
- Er een beleidsmatige basis komt voor vervangen van groen;
- Er keuzes gemaakt worden naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen die invloed hebben op groenbeheer.

Bovenstaande doelen hebben betrekking op de volgende beleidsonderwerpen:

- Bomen beschermen aan de hand van wettelijke kaders
- Behouden en versterken van de groenstructuur (hoofdgroenstructuur en wijkgroenstructuur);
- Op peil brengen fysieke kwaliteit en structurele vervanging;
- Belang van groen bij klimaat en duurzaamheid;
- Vergroten en versterken biodiversiteit;
- Vergroten bestrijding ziekten en plagen (eikenprocessierups, essentaksterfte en invasieve exoten);
- Stimuleren bewonersparticipatie.

De beslispunten die behoren bij bovenstaande onderwerpen, worden in het hoofdstuk 6 per onderwerp benoemd onder de aanbevelingen.

1.2 Werkwijze

Als basis dienen de uitgangspunten uit het vastgestelde IBOR (2014) en het opgenomen beleidsonderdeel uit het beheerplan groen 2010. Voorheen waren het groenbeleid en -beheer in hetzelfde document gevat. In het kader van 'werken met integrale plannen' is het uiteen splitsen van visie en beleid, en beheer en uitvoering in twee afzonderlijke plannen een noodzakelijke tussenstap.

Om het groen in de openbare ruimte van de gemeente duidelijke beleidskaders te geven, worden de huidig vastgestelde uitgangspunten in één beleidsdocument uitgewerkt. De beleidsuitgangspunten worden in het licht van de huidige tijd ingevuld, zodat het groenbeleid geactualiseerd wordt om te blijven voldoen aan de IBOR. Hierbij geven we aandacht aan ontwikkelingen gerelateerd aan duurzaamheid, klimaat en leefomgeving. Dit vanwege de groeiende impact die het met zich meebrengt voor de inwoners. Deze nieuwe ontwikkelingen worden als nieuw beleid opgenomen en vastgesteld om te kunnen voldoen aan het bieden van een veilige, prettige en gezonde leefomgeving voor de inwoners.

2 Het belang van groen

Groen is een onmisbaar element in de openbare ruimte en onlosmakelijk verbonden met alle andere facetten in onze leefomgeving, bijvoorbeeld gezondheid, economie, klimaat, leefbaarheid en maatschappij. Het belang van groen in de leefomgeving gaat verder dan een invulling van het overgebleven stukje openbare ruimte en heeft juist grote waarden voor een gezonde en prettige leefomgeving. Groen is daarmee een belangrijke schakel in onze maatschappij en leefomgeving. Daarom is het van groot belang zorgvuldig om te gaan met het groen en te blijven zorgen voor een duurzaam en robuust groenbestand.

Groen is belangrijk voor ons

Groen geeft ons energie en brengt rust. Groen zorgt letterlijk voor zuurstofrijke lucht en vangt schadelijke stoffen op, zoals CO₂ en fijnstof. Kinderen spelen buiten beter en veiliger in een groene omgeving. Ook hun fantasie wordt meer geprikkeld door een groene omgeving. Daarnaast draagt spelen in een natuurlijke omgeving bij aan de sociaal, emotionele en motorische ontwikkeling en fysieke gezondheid van kinderen. Volwassenen vinden juist ruimte om sociale contacten te onderhouden, te sporten of wandelingen te maken. Een flinke wandeling of een klein ommetje buiten zorgt voor het verlagen van het stressniveau.

Groen is belangrijk voor de leefbaarheid

Groen is een belangrijke facilitator tussen mensen. In het groen ontmoeten mensen elkaar tijdens een wandeling, sporten of spel. Met het openbaar groen worden deze ontmoetingen en activiteiten gefaciliteerd. Het openbaar groen is van iedereen, daardoor voelen veel inwoners zich hiermee verbonden en betrokken. Mensen voelen zich ook verbonden met het groen omdat het identiteit aan hun leefomgeving geeft. Een identiteit die staat voor hun wijk, kern en leefomgeving. Groen is bepalend voor de sfeer en herkenbaarheid. Wanneer meer buurtbewoners gebruikmaken van de openbare ruimte, versterkt het gevoel van sociale veiligheid en betrokkenheid bij de openbare ruimte.

Groen is belangrijk voor het klimaat en de natuur

Groen heeft een verkoelende werking. Allereerst biedt groen schaduw. Hierdoor warmen de grond, bestrating en gebouwen snel opwarmen. Stenen nemen warmte op en geven dit nog langdurig af. Hierdoor komt in stedelijke omgevingen hittestress voor. Groen verdampt vocht waardoor de lucht rondom groen koeler blijft. Op deze manier levert groen een bijdrage aan het stadsklimaat. Groen houdt water langer vast in een gebied, waardoor verdroging of uitspoeling minder snel optreedt. Groen heeft ecologische waarde en is de basis voor het ecosysteem. Zonder beplanting kunnen organismen niet leven. De biodiversiteit van dieren kan niet bestaan zonder de biodiversiteit van groen. Het zorgt ervoor dat de natuur zichzelf in balans kan houden en weerbaar wordt tegen ontwikkelingen, zoals plagen of grote weersveranderingen.

Groen is belangrijk voor de economie

Groen en natuur hebben meerwaarde voor onze economie. Woningen met uitzicht op een park of plantsoen worden hoger gewaardeerd dan gelijkwaardige woningen die geen groen in de omgeving hebben. Een groene omgeving bevordert recreatie en biedt een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Daarnaast heeft het uitzicht op groen een positieve invloed op onder meer concentratie, zelfdiscipline en fysiologische stress; wat bijdraagt aan een prettige werkplek. De bijdrage die groen levert aan een prettige werkomgeving heeft ook een verband met de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de werknemers. Groen draagt dus bij in een vermindering van het ziekteverzuim. Een goede en sterke groenstructuur is aantrekkelijk voor toeristen en recreanten – een belangrijke economische pijler in de gemeente Buren.

3 Wettelijke en beleidsmatige kaders

De ruimte om aan aan de inrichting en het onderhoud van het groen richting te geven, is in belangrijke mate afhankelijk van de wettelijke en beleidsmatige kaders. Binnen deze gestelde kaders is het aan de gemeente Buren om hier haar eigen invulling aan te geven. De gemeente Buren heeft zelf de verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de instandhouding van het groen in de openbare ruimte. In de volgende paragrafen worden de gestelde kaders met een korte toelichting beschreven.

3.1 Europese kaders

Chemische bestrijdingsmiddelen

Vanuit de Europese overheid is wettelijk vastgelegd dat gebruik van chemische middelen van verharde oppervlakken, zoals wegen, bestrating, gebouwen en onverhard terrein, niet meer is toegestaan sinds 2017. Deze regelgeving is opgesteld om mens, milieu en dier te beschermen.

Chemische bestrijdingsmiddelen schaden het bestaande ecosysteem en de biodiversiteit. Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is een risico voor de gezondheid van de bevolking. Door chemisch te bestrijden, wordt alles gedood of beschadigd. Ook wordt er geen onderscheid gemaakt in gewenste of 'ongewenste' planten en dieren. De wet geeft alleen ruimte voor gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in uitzonderingsgevallen. Dit betreft het bestrijden van moeilijk beheersbare, invasieve soorten die in de situatie op geen andere wijze beheersbaar blijken. Oom mag dit geen belasting hebben op de directe omgeving of gezondheid. Er wordt daarnaast door de overheid aangedrongen om over te gaan op groene, duurzame beschermingsmiddelen, om zo duurzamer om te gaan met onze leefomgeving.

Sinds de invoering van het verbod op chemische bestrijdingsmiddelen is 'slim inrichten' belangrijk, om ongewenste 'onkruid'-groei zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast is de wijze waarop we de buitenruimte beheren nu belangrijker dan voordat de wet intrad. Voor de gemeente en haar inwoners is het belangrijk om te beseffen dat de uitstraling van chemievrij beheer niet te vergelijken is met het eindresultaat bij gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Het eindbeeld van een goed onderhouden groenstrook of stoep is anders, ook bij het allerhoogste. Dit vraagt een verandering van kijk in wat mooi en goed onderhouden is, vergeleken met 'smetteloos schoon en 100% plantvrij'.

Besluit exotenbestrijding

De Europese Unie heeft sinds 1 januari 2015 de EU-verordening 1143/2014 van kracht laten gaan. Hierin wordt het doel gesteld om de introductie, verspreiding en impact van invasieve exoten in Europa te beperken. In deze verordening wordt een lijst van soorten vermeld, de Unielijst, waarbij gezamenlijk optreden gewenst is. Deze Unielijst is per 3 augustus 2016 van kracht. Op 15 augustus 2019 is de lijst geüpdatet met meer soorten. Een soort die op de EU-lijst staat, mag niet meer worden verhandeld. Verder geldt voor lidstaten de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Waarom een EU-verordening?

"Invasieve exoten zijn een belangrijk en groeiend probleem in alle EU-lidstaten. Ze vormen een grote bedreiging voor de Europese biodiversiteit, doordat ze inheemse soorten kunnen verdringen of zelfs doen uitsterven.

Ecosystemen kunnen veranderen en ecosysteemdiensten, zoals bestuiving, watervoorziening en recreatie in de natuur, kunnen worden aangetast. Een aantal invasieve exoten is ook schadelijk voor de gezondheid en/of veiligheid van mensen.

Als een invasieve exoot in de natuur gevestigd is, zijn vaak aanzienlijke uitgaven nodig om de schade te herstellen en de invasieve exoot te verwijderen of om verdere verspreiding te voorkomen.”

De Unielijst bevat naast planten en oever- en waterplanten ook invasieve soorten, zoals zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen, vissen en ongewervelden. Deze komen verspreid in de Europese Unie voor. Niet alle opgenomen soorten zijn in Nederland waargenomen. De reuzenberenklauw, de reuzenbalsemien en de verspreidbladige waterpest, zijn bekende invasieve plantensoorten die in Nederland verspreid zijn.

3.2 Landelijke kaders

Structuurvisie infrastructuur en ruimte

In de structuurvisie infrastructuur en ruimte (2012) heeft de Rijksoverheid gesteld dat leefbaarheid en veiligheid gekoppeld zijn aan het borgen van natuurwaarden, biodiversiteit en goede milieukwaliteit. Met deze ambitie heeft de Rijksoverheid het doel vastgesteld dat:

Nederland in 2040 haar bestaande (inter-)nationale unieke cultuurhistorische waarden heeft, en een natuurnetwerk dat de flora en faunasoorten in stand houdt.

In de structuurvisie spreekt de Rijksoverheid in diverse nationale belangen van landschappelijke waarden, natuur en behoud en versterken van biodiversiteit. Daarnaast zijn landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten als belangrijke factoren aangewezen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Dit is goed voor de concurrentiekracht van Nederland. Het beleid van landschap op het land is in de structuurvisie overgedragen aan de provincies, om hier sturing aan te geven. Grote wateren, zoals rivieren, blijft binnen het nationaal belang van het Rijk.

Wet Natuurbescherming

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. De wet omschrijft dat het beheer en onderhoud zorgvuldig dient te worden uitgevoerd, zodat dit geen negatieve effecten heeft op de flora en fauna. De instandhouding van populaties is een belangrijk uitgangspunt. Hierbij kunnen we stellen dat maatregelen op één plek met een negatief effect voor een bepaalde soort, wel doorgezet kunnen worden als voor de populatie op een andere plek positieve maatregelen worden genomen, die minimaal tot instandhouding of versterking van de soort zorgen.

De Rijksoverheid heeft de provincies de bevoegdheid gegeven om te bepalen wat wel en niet mag in de natuur. De provincies zijn verantwoordelijk voor het beoordelen van vergunningen en ontheffingen. De provincie Gelderland past haar regelgeving aan op lokale omstandigheden en soorten. Bij uitvoering van beheermaatregelen moeten de regels van de Wet Natuurbescherming (2017) worden nageleefd.

3.3 Provinciale kaders

In het 'ambitiedocument natuur, veelzijdige natuur voor iedereen' (2017) heeft de provincie Gelderland het beleid vastgelegd voor welke noodzakelijke inzet er nodig is en wat zij van de Gelderse gemeenten verwacht.

De provincie heeft in het beleidsdocument vier ambities omschreven:

- Mensen dichterbij de natuur brengen;
- Natuurinclusief werken;
- Natuur en klimaat als logische partners;
- Meer variatie in planten en dieren genereren (biodiversiteit).

Per ambitie is uitgewerkt welke rol een gemeente heeft en met welke kaders de gemeente Buren dient te werken en waarop zij moet inzetten met haar beleid. Bij de ambities zijn meerdere taken vanuit de gemeente betrokken. Hieronder worden de taken met betrekking tot het groen in de openbare ruimte uitgelicht.

Mensen dichterbij de natuur brengen

- Inwoners betrekken door communicatie over natuur- en landschapsontwikkelingen;
- Meer groene schoolpleinen en sportvelden;
- Verder ontwikkelen van ondersteuning en begeleiding (bewoners)initiatieven;
- Samen met inwoners natuur realiseren in hun directe omgeving, in afstemming met inwoners en lokale partners.

Natuurinclusief werken

- Inzetten op natuurinclusief inrichten en beheer in de openbare ruimte;
- (Her)ontwikkelen/transformereren bedrijventerreinen naar groene inrichting met meerwaarde voor de natuur;
- Beleidsdocumenten en inrichtingsplannen inzetten om natuurinclusief werken te stimuleren vanuit de gemeente;
- Meer aandacht op natuurinclusief denken en doen op diverse taakterreinen en ontwikkelingen;
- In de omgevingsvisie wordt biodiversiteit als belangrijk thema opgenomen met een biodiversiteitsplan als basis.

Natuur en klimaat: logische partners

- Stimuleren van natuur in de stad en dorpen en versterking ontmoedigen;
- Realiseren ecologische verbindingzones.

Meer variatie in planten en dieren genereren (biodiversiteit)

- Zorgen voor natuur en groen in de stad als belangrijke leefgebieden voor diverse soorten;
- Biodiversiteitsplan opstellen voor het in stand houden en versterken van soorten;
- De ecologische verbindingzones en groenblauwe dooradering;
- Soortenmanagementplan opstellen.

Deze ambities geven de richting aan die de provincie Gelderland heeft vastgesteld in het provinciaal beleid. Een belangrijk aspect dat zij gemeenten meegeven, is het inzetten van groen en natuur op meerdere vlakken, zoals bij klimaatadaptatie, de omgevingsvisie en bij inrichting van (nieuwe) wijken en bedrijventerreinen. Sommige ambities zijn op korte termijn te starten, terwijl er ook diverse ambities zijn die meer doorontwikkeling nodig hebben.

3.4 Gemeentelijke kaders

Zorgplicht

De gemeente heeft de zorgplicht om haar inwoners te voorzien van een veilige leefomgeving. Boomeigenaren hebben een zorgplicht voor bomen. Wij hebben dat ook maar dan voor bomen in de openbare ruimte.

De eigenaar dient in geval van schade aan te tonen:

- Met welke regelmaat de bomen worden gecontroleerd;
- Op welke datum de boom in kwestie voor het laatst geïnspecteerd is en door wie;
- Wat die controle precies inhield;
- Wat daarbij is geconstateerd;
- Wat met de gegevens is gedaan.

Door zorgvuldig en cyclisch te handelen tonen we aan al het mogelijk is gedaan om schade door bomen te voorkomen. Periodieke controle en registratie van de bevindingen vindt plaats, om daaraan invulling te geven. De wet schrijft niet voor hoe de gemeente het groen moet onderhouden.

Integrale Visie Openbare Ruimte

De integrale visie openbare ruimte (IVOR) vormt het strategische kader voor de ontwikkeling van de openbare ruimte tot 2023. De visie omschrijft de waarden, belangen, ambities, verantwoordelijkheden en sturing van de openbare ruimte. Hiermee moet rekening worden gehouden in het beleidsplan groen. Het geeft de beleidskaders aan die in 2014 zijn vastgesteld door de gemeente Buren. De thema's in de openbare ruimte (die per kern zijn ingedeeld) zijn verdeeld over zes hoofdkaders:

- Veiligheid
- Natuur
- Recreatie
- Duurzaamheid
- Cultuurhistorie
- Bereikbaarheid

Deze gestelde kaders zijn de basis waarop de visie op groen geënt is voor het openbaar groen en bomen.

Integraal Beleid Openbare Ruimte

Het integraal beleid openbare ruimte (IBOR) uit 2016 beschrijft hoe de doelstellingen van de integrale visie bereikt kunnen worden. In het beleidsplan groen wordt, daar waar verdieping nodig is, vanuit het integrale beleidsplan openbare ruimte dit vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten voor groen en bomen. De IBOR wordt in de visie op groen (hoofdstuk 4) besproken. Hierbij focussen we op openbaar groen en bomen.

Landschapsontwikkelingsplan

Het hoofddoel van het LOP is samen te vatten: 'Bescherm de erkend waardevolle elementen in het landschap, maar ontwikkel ook actief nieuwe kwaliteiten in dit landschap.' Het landschapsontwikkelingsplan (LOP) is in 2012 vastgesteld en gaat op basis van de structuurvisie 2009-2019 in op de structuur en karakteristieken van het rivierenlandschap in de gemeente Buren. Bestaande kwaliteiten worden ingezet bij toekomstige ontwikkelingen en dragen bij aan een cultuurhistorisch en eigentijds landschap, waar het goed werken, wonen en recreëren is. Het LOP zet in op de ontwikkeling van de kernkwaliteiten van het rivierenlandschap:

- Schaalcontrast van zeer open naar besloten;
- Samenhangend stelsel van rivier-uiteerwaardoeverwal-kom;
- Samenhangend stelsel van stuwwal-flank-kwelzone-oeverwal-rivier.

Dit houdt bijvoorbeeld in dat lanen versterkend kunnen werken, door de schaalgrootte van het landschap te accentueren. Door de soortkeuzes en beheer kunnen we aansluiten op de kernmerken van landschap en de ecologische kwaliteiten.

Beheerplan groen Buren 2020-2025

Voor het te realiseren integrale beheerplan worden alle beheerplannen van de openbare ruimte gelijktijdig geüpdatet. Het beheerplan groen uit 2010 is de basis voor de update voor het beheerplan groen 2019. Deze wordt gelijktijdig met alle overige beheerplannen geactualiseerd. Om dit beheerplan groen vast te stellen en tegelijk te laten oplopen met de overige beheerplannen, is vaststelling van het beleidsplan groen noodzakelijk. Het beheerplan groen wordt na vijf jaar beoordeeld of herzien. Het kan voorkomen dat deze dan geactualiseerd dient te worden naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen.

Beleid met raakvlakken op groenbeleid

Hondenbeleid

Het huidige hondenbeleid (2010) heeft een duidelijk onderscheid binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom. In de bebouwde kom geldt een opruimplicht en aanlijnplicht. Om de hondeneigenaren het opruimen te vergemakkelijken, zijn er in alle kernen hondenpoepzakdispensers en hondenpoepprullenbakken geplaatst. Buiten de bebouwde kom mogen honden los lopen en is er geen opruimplicht.

Speelbeleid

Een toegankelijke groene openbare omgeving is een belangrijk element voor spelen. Niet alleen op de aangewezen speellocaties in de kernen, maar ook het omliggende groen is zeer waardevol om voldoende gelegenheid te bieden om actief gebruik te maken van het openbaar groen. Kinderen hebben veel belang bij een prikkelende omgeving. Actief gebruik van het openbaar groen is hierdoor een belangrijke doelstelling.

In het huidige speelbeleid (2012) staan per kern afzonderlijk verschillende verenigingen of stichtingen aan de lat, om de kernen te voorzien van speelvoorzieningen en dit te onderhouden. Dit gebeurt zowel in financiële middelen als in mankracht. De gemeente heeft alleen het onderhoud van het groen in en om de speeltuinen in handen en verzorgt de verplichte inspecties. De stichtingen dienen te zorgen voor het invullen van de locaties en het vervangen en onderhouden van de speeltoestellen. De gemeente is wettelijk eindverantwoordelijk voor de veiligheid van de speeltuinen en de speeltoestellen op haar eigen gronden. Dit geldt ook voor de speellocaties van de speeltuinverenigingen in de kernen.

In 2020 wordt het huidige speelbeleid geanalyseerd. We kijken of het bestaande beleid voldoet aan de eisen, verwachtingen en wensen van de gemeente Buren en haar inwoners.

4 Visie op groen

Integraal, robuust en duurzaam groen voor de toekomst

In gemeente Buren zijn wij trots op onze landelijke omgeving en de groene uitstraling die de omgeving heeft. Groen heeft veel meer betekenis dan enkel mooie aankleding van de openbare ruimte, het is een belangrijk element voor een prettige leefomgeving, onze gezondheid, de economie, het klimaat en de cultuurhistorie van het gebied. Groen is duurzaam en heeft invloed op de leefkwaliteit en belevingswaarde. Met deze visie wordt er verder gewerkt vanuit de IVOR en IBOR, zodat er richting gegeven kan worden aan een duurzaam en robuust openbaar groen vanuit de gegeven (beleids-) kaders. Daarmee zetten wij met groen neer als een belangrijke factor bij maatschappelijke uitdagingen die in ontwikkeling zijn.

In gemeente Buren willen we groen optimaal inzetten voor maatschappelijke doelen in de leefomgeving. Zo wordt de waarde van groen niet alleen teruggevonden in een mooie omgeving, maar draagt groen bij aan meerdere aspecten in de leefomgeving. Daarmee benutten wij de waarde die groen heeft optimaal.

4.1 Integraal werken met groen

Groen is onlosmakelijk verbonden met de zeven belevingsonderwerpen uit de IVOR en IBOR: beleving, veiligheid, natuur, recreatie, duurzaamheid, cultuurhistorie en bereikbaarheid. Het groen in de openbare ruimte is één van de schakels dat deze thema's verbindt en is een versterkende factor. Door het groen in de openbare ruimte als basis te gebruiken voor de gebruikswaarden van de openbare ruimte, kan het als belangrijke schakel worden ingezet voor de leefomgeving, gezondheid, economie, cultuurhistorie en maatschappij van de gemeente.

Voor goede bereikbaarheid en veiligheid is een goede groenstructuur nodig, die passend is bij het type gebied. Woonwijken vragen om andere groenstructuur dan het buitengebied en de ene kern heeft andere behoeftes dan de andere kern. De inrichting wordt daarop ingesteld, maar wel met oog op het grote geheel binnen het typische rivierenlandschap. Veiligheid wordt ook bevorderd door goede kwalitatief groene inpassing. Groen dat goed onderhouden kan worden, moet ook van goede fysieke kwaliteit zijn.

Groen is anders dan huizen, wegen en riolering, het leeft. Het groeit, bloeit en moet verzorgd worden. Groen heeft een levensduur en de houdbaarheid wordt na vele jaren minder. Net als een auto heeft groen een optimale levensduur. Na vele plezierige jaren van gebruik, wordt het onderhoud steeds kostbaarder. Zelfs na 30 jaar kun je er nog steeds mee uit de voeten, mits je veel tijd en geld steekt in het onderhoud. Voor beplanting geldt dit ook, en hier zijn wij ons bewust van. Om inwoners een gezonde, robuuste en duurzame leefomgeving te bieden, zetten wij in op tijdige vervanging van groen, als door leeftijd de fysieke kwaliteit niet meer kan voldoen aan de gestelde norm.

Groen heeft ook een rol in onze gezondheid. Het zorgt voor schaduw, vangt CO₂ en fijnstof op en zorgt voor frisse zuurstofrijke lucht. Een groene omgeving verlaagt de stress en stimuleert beweging. Het is de plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar kinderen spelen en volwassenen sporten en wandelen. Groen heeft ook een waardevolle betekenis in een gezond leefklimaat. Het zorgt ervoor dat de pieken en dalen uit temperatuurschommelingen afvlakken in een stenige omgeving, het houdt water vast en zorgt voor verkoeling. Groen zorgt voor een prettige leefomgeving en heeft een belangrijke gebruikers- en belevingsfunctie. Voor inwoners wordt de betekenis van groen veelal vanuit beleving bepaald.

Wij zijn ons bewust van de waarde van het groen, en willen het bewustzijn bij onze inwoners vergroten. Betrokkenheid van inwoners wordt als zeer waardevol beschouwd.

Daarom kijken wij, waar het mogelijk is, of initiatieven of betrokkenheid van inwoners kan worden ingezet. Informeren en goede communicatie over ontwikkelingen in de buitenruimte, bevorderen het begrip en draagvlak. Dit draagt bij aan de bewustwording van de gemeentelijke taken en de belangrijke rol van groen in hun leefomgeving.

Om te zorgen dat onze groenstructuur al deze rollen goed kan vervullen, is het belangrijk om onze groenstructuur op goede kwaliteit te houden en gezond te houden, en te versterken en vervangen waar nodig. Wij zetten ons in voor een goede basis voor het openbaar groen, zodat het groen goed voor ons en onze leefomgeving kan zorgen.

4.2 Aandacht voor maatschappelijke uitdagingen

De veranderingen in het klimaat worden steeds merkbaarder in de directe leefomgeving. De openbare ruimte is bij uitstek de plek om het hoofd te bieden aan klimaatveranderingen, ontwikkelingen, zoals ziekten en plagen, en om klimaatadaptatie en duurzaamheid te stimuleren. Met de inrichting en beheer van ons groen stimuleren wij een robuust en duurzaam groenbestand. Een groenstructuur die tegen een stootje kan is duurzaam en helpt bij uitdagingen, zoals klimaatverandering en hittestress. Ook draagt het bij aan de biodiversiteit.

We vinden biodiversiteit van groot belang. Groen is een essentieel element van het ecosysteem. Het is een heel krachtig middel om veerkracht te bieden in onze leefomgeving. Fauna is zeer waardevol als natuurlijke vijand van plaagsoorten en als bestuiver van bomen en planten. Om een robuuste biodiversiteit te verkrijgen is een lange adem nodig, zodat de balans tussen natuurlijke vijanden en de plaag terugkomen. Omdat wij ook in de toekomst verzekerd willen zijn van de nodige biodiversiteit, zetten wij in op het vergroten van de biodiversiteit en het versterken van ecosystemen in de gemeente.

Voldoende variatie in het assortiment zorgt ervoor dat bij ziektes en plagen minder kans op verspreiding is. Daarnaast resulteert biodiversiteit en variatie in een hogere belevingswaarde. Ook heeft het een positieve werking op de leefomgeving en de recreatie van inwoners en toeristen. Dit wordt gedaan met het oog op juiste toepassing in het juiste type gebieden en kernen, zodat de beplanting past bij het landschap en de groenstructuur binnen de kernen. Er wordt bewust rekening gehouden met biodiversiteit bij het opstellen van beheer- en inrichtingsplannen.

Wij kijken naar de mogelijkheden waarbij groen voor de toekomst voor een robuust leefklimaat kan zorgen. Er wordt duurzaam omgegaan met wat wij hebben aan groenstructuur en we zetten ons in om dit in stand te houden en te versterken. Verandering in het klimaat zorgt steeds vaker voor extreme pieken, zoals stort- of hagelbuien, lange droogteperiodes en hittestress in stenige omgevingen. Door de aanwezigheid van groen kunnen deze pieken worden opgevangen. Wij zien de waarde die groen kan hebben bij deze en vergelijkbare maatschappelijke uitdagingen.

5 Huidige groenstructuur

De inrichting en ruimtelijke opbouw van een kern is bepalend voor de uitstraling die een kern heeft. Zo is in de kern Buren het oude centrum en het plantsoen van groot belang, terwijl in bijvoorbeeld Ommeren de lintbebouwing bepalend is voor de sfeer van de kern. In dit hoofdstuk is per kern beknopt omschreven wat de karakteristieke dorpsstructuur is. In bijlage 8.1 is de bijbehorende dorpsanalyse van elke kern opgenomen.

Beusichem

Het langgerekte dorp Beusichem is ontstaan langs de weg naar Zoelmond en is deels gelegen langs de dijk van de Neder-Rijn. In Beusichem is de oude voor- en achterstraat nog steeds herkenbaar. Het karakteristieke marktplein maakt deel uit van het beschermd dorpsgezicht. Naast het beschermde marktplein zijn aan de randen van de lintbebouwing enkele waardevolle ruimtelijke relaties met het buitengebied aanwezig.

Buren

Buren is ontstaan op de oeverwal van het riviertje de Korne. De Korne vormt aan de zuidzijde een harde grens tussen stad en land. Vanuit de stad is een vrij uitzicht op de Korne en het achterliggende landschap. Aan de westzijde van Buren zijn de restanten van het oude kasteelterrein nog deels aanwezig. Het oude kasteelterrein funktioneert momenteel als stadspark.

Lienden

Het huidige Lienden is ontstaan door het aan elkaar groeien van de voormalige kernen Meerten en Lienden. Hieraan heeft het huidige Lienden zijn karakteristieke spinnenwebstructuur te danken. De oude wegen vormen nog steeds de belangrijkste ontsluitingsstructuur. De uitbreidingswijken in Lienden zijn verweven tussen de historische lintbebouwing. Aan de oostzijde van Lienden is de voormalige stroomgeul Oude Rijn met enkele kolken nog altijd zichtbaar.

Maurik

Maurik is een uitgestrekt esdorp dat is ontstaan op de oost-west gelegen oeverwal van de Neder-Rijn. De evenwijdig aan elkaar gelegen Rijnbanddijk en Hoofdstraat vormden in het verleden een belangrijke verbinding met Culemborg en Wageningen. Op de kruising van de verschillende verbindingswegen is de dorpskerk gelegen. Het oost-west gelegen nederzettingspatroon is langgerekt en bochtig. Samen met de bebouwing langs de dwarsweggetjes ontstond een grillige bebouwingsstructuur.

Daar waar oude linten grenzen aan het agrarische gebied zijn nog altijd belangrijke relaties met het buitengebied aanwezig. Wat bijvoorbeeld bij de boerderij Marienhof nog goed te zien.

Eck en Wiel

De oude kern van Eck en Wiel is ontstaan als lintbebouwing langs de verbindingsweg naar het veer over de Neder-Rijn. De bebouwing is vooral aan de oostzijde van de weg ontwikkeld. Aan de uiteinden van de lintbebouwing heeft Eck en Wiel waardevolle relaties met het buitengebied.

Ingen

Het riviertje de Ingense wetering vormt een belangrijk landschappelijk element in de dorpskern van Ingen. De oude kerkpaden en de lintbebouwing langs de hoofdwegen zijn samen met het marktplein karakteristiek voor de stedenbouwkundige opbouw. De nieuwere woonwijken zijn vooral aan de zuidzijde gelegen waardoor de oudere lintbebouwing ten noorden van Ingen een waardevolle relatie houden met het buitengebied.

Kerk-Avezaath

Het landelijke dorp Kerk-Avezaath is langgerekt en heeft een goed herkenbare voor- en achterstraat. Het landelijk karakter wordt verstrekt door de grote kavels in het centrum. Aan de uiteinden van de lintbebouwing is de relatie met het landschap zeer waardevol.

Zoelen

De relatie met het buitengebied is in Zoelen zeer waardevol. Zoelen is een langgerekt dorp met een herkenbare voor- en achterstraat. Het zuidelijk deel van Zoelen en het landgoed Soelen maken deel uit van het beschermd dorpsgezicht.

Asch

Asch is een langgerekt dorp met een herkenbare voor- en achterstraat. Aan de oude kern van Asch is bijna geen extra bebouwing toegevoegd. Het dorp bestaat uit twee delen waarbij het westelijk deel in de loop der tijd verdicht is geraakt. Het relatief open oostelijk deel van Asch heeft een sterke relatie met het achterliggende landschap. De scheiding tussen de twee dorpsdelen wordt gevormd door een landschappelijke zone met een sterke groene rand om de kerndelen.

Erichem

Het komvormige Erichem is langgerekt met een herkenbare voor- en achterstraat. In tegenstelling tot het westelijk deel is het oostelijk deel veel landelijker en meer open. Het verkavelingspatroon met kromakkers en oude bouwlanden is zeer waardevol.

Ommeren

Het gestrekte dorp Ommeren heeft aan de noordzijde een duidelijke relatie met het achterliggende landelijke gebied met kenmerkende relictten van de oude rivierlopen.

Ravenswaaij

Ravenswaaij is een langgerekt dijkdorp aan de Lekbanddijk. De oude kern heeft aan de noordzijde een duidelijke relatie met de rivier en haar uiterwaarden.

Rijswijk

Net als Ravenswaaij is Rijswijk een langgerekt dijkdorp aan de Lekbanddijk. De bebouwing is hoofdzakelijk rondom de oude dorpskern gelegen.

Zoelmond

Het langgerekte Zoelmond heeft aan alle zijden een waardevolle relatie met het omliggende landschap. Aan de noordoost zijde van Zoelmond betreft dit een relatie met het waardevolle gebied langs de Aalsdijk met relictten van de rivier de Zoel. Aan de zuidwestzijde heeft Zoelmond een sterke binding met de oude bouwlanden.

Lingemeer

Voorheen was Lingemeer een recreatiedorp en dit is erg kenmerkend binnen de kern en is terug te zien in haar structuur met ruime opgezette percelen en doodlopende straatjes. Lingemeer is de jongste kern en behoort inmiddels tot één van de officiële woonkernen van de gemeente Buren. Het “nieuwe” dorp is gelegen aan de voormalige zandwinningsplas.

6 Groenbeleid

Groen is waardevol en heeft veel positieve effecten op onze leefomgeving en gezondheid. Tegelijkertijd wordt de druk op de openbare ruimte steeds groter en moeten er meerdere functies opgenomen worden in de openbare ruimte, zoals bereikbaarheid, woningbouw, waterberging en groen. Om een prettige leefomgeving te behouden en te verstrekken, is het van belang dat groen daarin een duidelijke rol krijgt; als belangrijk basiselement. In dit geactualiseerde groenbeleid geven we daarom kaders om te zorgen voor bescherming, kwaliteitsverbetering en nieuwe ontwikkelingen van groen.

Door het toepassen van de genoemde kaders, kan er duidelijk richting gegeven worden aan de ontwikkelingen die plaatsvinden in de openbare ruimte. Dit zorgt dat de gemeente Buren zich kan richten op het behouden en versterken van haar openbaar groen en tegelijkertijd zich beter kan inzetten op ontwikkelingen voor betere en prettige leefomgeving.

Dit beleidsplan groen is een actualisatie op de onderdelen bomen, groenstructuur en inwonersparticipatie. De actualisatie betreft het vertalen van het beleid naar de huidige tijd, waarin we voortborduren op bestaande beleidsonderdelen voor het groen. Enkele onderdelen zijn nieuw of hebben een grotere rol gekregen in het beleid. Dit hangt vooral samen met nieuwe ontwikkelingen, die in 2010 niet of veel minder een rol speelden in de leefomgeving. In het huidige coalitieakkoord wordt het belang van biodiversiteit benadrukt. In dit geactualiseerde groenbeleid is biodiversiteit als een nieuw en belangrijk component opgenomen. Ook het belang van het behouden, versterken en vernieuwen van de groenstructuur is in dit plan vastgelegd. Daarnaast is er aandacht voor nieuwe ontwikkelingen, die gelinkt zijn aan de veranderingen die plaatsvinden in onze leefomgeving, zoals klimaat, klimaatadaptatie en ziekten en plagen.

6.1 Bomen beschermen aan de hand van wettelijke kaders

Bomen zijn zeer waardevolle elementen in onze openbare buitenruimte omdat zij een grote rol hebben in het klimaat, ecologie, gezondheid en directe leefomgeving. Bomen spelen daarbij in het landschap en in de groenstructuur een belangrijke hoofdrol, zowel binnen als buiten de kernen. Het is van belang dat bomen de nodige bescherming krijgen, om te zorgen dat op langere termijn een leefbare omgeving behouden blijft en het landschap versterkt. Bomen spelen een belangrijke rol in de leefbaarheid van bebouwde gebieden, zij dragen onder andere bij in het verminderen van grote temperatuurschommelingen door middel van schaduw en windgeleiding, vangen CO₂ op en hebben invloed op de boven- en ondergrondse waterhuishouding door het vasthouden en opnemen van water uit de omgeving. Bomen zijn ook belangrijk als waard- en drachtplant voor insecten en vogels.

Zowel bomenlanen als sommige individuele bomen zijn belangrijke elementen in de hoofdgroenstructuur, die het landschap de karakteristieke kenmerken van het rivierenlandschap geven. Ook in het buitengebied hebben bomen grote waarde als schaduwgevers, windbrekers en begeleiding van het landschap en wegen. Gebiedseigen bomen die kenmerkend zijn voor het rivierenlandschap, zijn van groot belang voor de biodiversiteit. Zij dragen bij aan de leefomgeving van dieren, die van nature voorkomen in deze omgeving.

6.1.1 Particuliere bomen

Bijzondere bomen

In de gemeente Buren zijn niet alleen bomen op gemeentelijke grond van belang. Ook particulieren kunnen in bezit zijn van bijzondere, oude en beeldbepalende exemplaren die veel waarde hebben voor de leefomgeving.

In de gemeente Buren heeft het groen van particulieren een groot aandeel in de belevingswaarde van het groen buiten. In een gemeente vol cultuurhistorie kunnen bijzondere bomen of exemplaren hier een belangrijk onderdeel van zijn. Uiteraard zijn niet alle bomen even beeldbepalend of hebben dezelfde bijzondere waarde voor de omgeving. Daarom wil de gemeente Buren haar inwoners zoveel mogelijk voorzien in eigenaarschap over bomen op hun eigen terrein. Uit deze overweging is in de huidige APV opgenomen dat alleen voor de bijzondere exemplaren een omgevingsvergunning voor het kappen nodig is voor particulieren. Zo hebben grondeigenaren meer zeggenschap over hun eigen bomen, en de gemeente Buren tegelijkertijd meer bescherming van de waardevolle bomen voor de leefomgeving.

In de APV is het kapbeleid vastgesteld waarin bijzondere bomen bescherming krijgen. Hierbij hanteert de gemeente Buren de vastgestelde 'waardevolle bomenlijst' voor particulieren, om te beoordelen of een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd. Dit ontlast de inwoners en andere derden met het aanvragen van omgevingsvergunningen voor elke boom. Daarnaast geeft het bijzondere of waardevolle bomen een meer beschermde status.

De waardevolle bomenlijst is voor het laatst in 2016 opgesteld en aangevuld aan de hand van diverse criteria (bijlage 8.2), zodat er objectief beoordeeld kan worden of een boom een beschermde status krijgt. De lijst moet minimaal een keer per 10 jaar geactualiseerd worden. De lijst is beschikbaar voor alle inwoners van de gemeente op de website van de gemeente. Eigenaren zijn geïnformeerd over eventuele waardevolle bomen op hun perceel. Hieronder staat een korte uitleg over de criteria waaraan getoetst wordt of een boom op de bijzondere bomenlijst wordt genoteerd.

Een omgevingsvergunning wordt alleen voor bijzondere bomen bij zwaarwegende argumenten afgegeven. Dit biedt de waardevolle bomen in de gemeente de benodigde bescherming. Als het goed onderbouwd is, kan een omgevingsvergunning worden geweigerd.

Bij onderstaande argumenten wordt er niet overgegaan tot de verlening van een omgevingsvergunning:

- Allergische reacties door stuifmeel;
- Overlast door blad- en/of vruchtval;
- Beperkte lichtval/zonlicht;
- Schade door wortelopdruk;
- Ingroei in riolering;
- Vochtproblemen;
- Zaailingen.

Alleen wanneer er een onveilige situatie ontstaat of als er schade is die niet kan worden verholpen door andere maatregelen te nemen, kan de gemeente overgaan tot het besluiten om de omgevingsvergunning toe te kennen. Zo kan de boom gekapt worden. De Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) behandelt de aanvragen. De gemeente geeft haar advies op basis van de in het beleid genoemde criteria. Hierbij wordt ook gekeken of de kap grote aantasting geeft in de waarden die gekoppeld zijn aan de bijzondere bomenlijst. Ook dient er rekening gehouden te worden met potentiële landschappelijke en ecologische waarden die aangetast kunnen worden. De volgende redenen kunnen leiden tot afgifte van een omgevingsvergunning:

Veiligheid

1. Gevaarlijke situatie: De veiligheid van omwonenden en voorbijgangers kan in gevaar komen door de situatie. Hierbij is het van belang dat een bomdeskundige de situatie onderzoekt en kijkt of de boom het gevaar veroorzaakt. Voor het opheffen van de gevaarlijke situatie kunnen, afhankelijk van de uitkomst, aanvullende beheermaatregelen worden getroffen. Wanneer dit niet haalbaar is, is kap de uiterste optie.
2. Calamiteit: Door plotselinge verandering van de situatie (bijvoorbeeld stormschade of blikseminslag) kan er een acuut ernstig gevaarlijke, of zelfs levensbedreigende situatie ontstaan, waarbij direct over moet worden overgegaan tot noodkap. Op die manier wordt de veiligheid van omwonenden en/of voorbijgangers gewaarborgd.

Schade

Wanneer de boom ernstige schade aanricht aan bijvoorbeeld gebouwen, kan dit aanleiding zijn om een omgevingsvergunning toe te kennen. Voorbeelden zijn scheuren in de fundering of verzakkingen door ingroei van wortels, wanneer deze zijn te herleiden aan de boom. Bij elke kapaanvraag die terug te herleiden is naar een schadegeval, moet allereerst door een deskundige worden onderzocht of de schade daadwerkelijk is veroorzaakt door de betreffende waardevolle boom. Voor een vergunning wordt toegekend worden eerst maatregelen, zoals wortelsnoei en wortelschermen overwogen. Wanneer dit schade aan gebouwen niet kan voorkomen, is kap de laatste optie.

Ziektes en gezondheid boom

Bij ernstige aantasting door plantenziekten, kan de vitaliteit zodanig aangetast worden waardoor kap noodzakelijk kan worden. Wanneer door een boomdeskundige is vastgesteld dat de boom daadwerkelijk zoverre is aangetast dat kap noodzakelijk is, kan een omgevingsvergunning worden afgegeven.

Herplant-/instandhoudingsplicht

Bij het toewijzen van een vergunning, kunnen er voorwaarden van herplant worden meegegeven door de gemeente. Wanneer een boom van de waardevolle bomenlijst zonder ontheffing is gekapt of op andere wijze teniet is gedaan, wordt er altijd een herplantplicht opgelegd door de gemeente. De gemeente bepaalt daarbij aan welke eisen de herplant dient te voldoen. Wanneer er niet ter plaatse voldaan kan worden aan de herplant, wordt een geldbedrag bepaald, welke gestort dient te worden in het gemeentelijk herplantfonds. Ook kan de gemeente een termijn en wijze van herplant bepalen, als niet aangeslagen herplant vervangen moet worden.

Een boom van de waardevolle bomenlijst kan ook ernstig in het voortbestaan bedreigd worden. In dit geval kan de gemeente overgaan in het opleggen van te treffen voorzieningen en/of aanwijzingen op de te treffen voorzieningen binnen een door de gemeente te stellen termijn. De te treffen voorzieningen zijn voor het wegnemen van de geconstateerde bedreiging.

6.1.2 Gemeentelijke bomen

Bij het schrijven van dit groenbeleid hanteert de gemeente een zeer beperkt uitgewerkt beleid voor gemeentelijke bomen. Dit is gericht op onderhoud in het kader van de zorgplicht en een basaal beleid bij vervangen en renovaties. Gelet op de trends en ontwikkelingen om ons heen is het van belang om op korte termijn visie en beleid te ontwikkelen, om te kunnen investeren in een toekomstbestendige bomenstructuur. Er liggen kansen om aan te haken bij de omschakeling naar biodivers bermbbeheer.

Voorbeeld

Op dit moment speelt de kap van essen die aangetast zijn door de essentaksterfte. Daarnaast zijn ruilverkavelingspopulieren kaprijp geworden. Deze moeten vervangen worden, maar er is onvoldoende in beeld welke lanen deel uitmaken van de kenmerkende structuren, welke structuren en beelden we nastreven en op welke wijze (met welke soorten, op welke plek, plantafstand) deze vervangen moeten worden. Nu wordt ad-hoc de wijze van vervanging bepaald, waardoor de toekomstbestendigheid en landschapskwaliteit onvoldoende is gewaarborgd.

Hieronder wordt het huidige beleid voor gemeentelijke bomen toegelicht.

Boomonderhoud

De gemeente is als eigenaar verantwoordelijk voor haar bomenbestand. Er dient goed onderhoud te worden gepleegd aan het bomenbestand. De gemeente moet aantonen dat het bomenbestand in goede staat verkeerd. Dat betekent dat de gemeente zorg moet dragen voor boombeheer, boomcontrole en registratie. Het boombeheer moet structureel, professioneel en met regelmaat worden uitgevoerd. In de gemeente Buren wordt aan de hand van de BVC bomen standaard elke drie jaar gecontroleerd. Ook wordt dan het nodige onderhoud uitgevoerd om de boom veilig te houden en naar een gezond eindbeeld te laten groeien. Bij constatering voor extra onderhoud, wordt de frequentie opgevoerd. De gemeente scheidt de zorgplicht van de controle in verschillende categorieën:

Algemene zorgplicht

Het regelmatig visueel inspecteren van bomen (een keer per 3 jaar) die schade kunnen veroorzaken aan derden, de zogenaamde Boomveiligheidscontrole (verder BVC). De BVC wordt uitgevoerd op basis van de richtlijnen die genoemd zijn in het handboek bomen 2018. De BVC wordt uitgevoerd door een boomdeskundige die in het bezit is van het certificaat Boomveiligheidscontroleur.

Verhoogde zorgplicht

Het jaarlijks inspecteren van bomen met een verhoogde gevaarstelling. Dit zijn onder andere de attentiebomen. De inspectie wordt uitgevoerd door een boomdeskundige die in het bezit is van het certificaat Boomveiligheidscontroleur.

Onderzoeksplicht

Het laten uitvoeren van een nader onderzoek als de aard en omvang van het geconstateerde gebrek visueel niet voldoende aantoonbaar is. Dit nader onderzoek wordt uitgevoerd door een boomdeskundige in bezit van het certificaat Boomveiligheidsinspecteur of European Tree Technician (E.T.T.).

Het is essentieel dat gegevens correct worden geregistreerd. Door het registreren en bijhouden van de bovenstaande gegevens in een digitale basisregistratie van de opnamegegevens beschikt de gemeente een bomenpaspoort en logboek van haar eigen bomen en voldoet zij aan de wettelijke zorgplicht.

Vervangingen en renovaties

Voor gemeentelijke bomen (van stamomtrek vanaf 10 cm gemeten op 1 meter hoogte) is het verplicht om een omgevingsvergunning in te dienen. Ook zijn in het buitengebied alle gemeentelijke knotbomen vergunning plichtig. Via de ODR worden de vergunningen aangevraagd en behandeld.

Bij het wegvallen van bomen uit de groenstructuur, is vervanging op dit moment altijd wenselijk. De gemeente hanteert het principe 'één boom eruit, één boom erin' zover dit mogelijk is op de locatie zelf. Wanneer er geen mogelijkheid is om een nieuwe boom op dezelfde locatie te planten, zal er gekeken worden of ergens anders een boom geplant kan worden, zodat het bomenaantal niet zal verminderen.

De gemeente zorgt voor voldoende vervanging bij uitval van bomen. Daar waar mogelijk zal bij renovaties en uitbreidingen getracht worden meer bomen toe te passen, zo ook in de kernen. Hierbij is het wel van belang dat er volgens de richtlijnen voor werken rondom bomen van handboek bomen 2018 gewerkt wordt, zodat de bomen tot gezonde volwassen exemplaren kunnen uitgroeien en over goede groeiomstandigheden beschikken. Door de aandacht voor groeiplaatsverbetering kunnen bomen beter tot gezonde en volle wasdom groeien, zodat een duurzaam bomenbestand gestimuleerd wordt.

Deze beleidsuitgangspunten voor de bomen in de gemeente Buren geeft de nodige bescherming aan de bomen die van waarde zijn vanuit het gemeenschapsbelang en geeft de inwoners meer eigenaarschap terug over bomen op hun eigen perceel. Daarnaast geeft het de nodige richtlijnen waar de gemeente aan dient te voldoen vanuit haar zorgplicht. Ook draagt het zorg voor een gezond bomenbestand. Door verdere ontwikkeling van het bomenbeleid kan er ingezet worden op een toekomstbestendige en duurzame bomenstructuur.

Aanbevelingen

- Het aanhouden van het huidige bomenbeleid;
 - Omgevingsvergunningplicht bij bomen op bijzondere bomenlijst;
 - Gemeentelijke bomen worden onder de zorgplicht gecontroleerd en onderhouden;
- Opstellen visie en beleid met een meerjarige investeringsprogramma voor een toekomstbestendige bomenstructuur

6.2 Behouden en versterken groenstructuur

Een stevige en vitale groenstructuur is de basis voor een goede en gezonde leefomgeving. Zowel voor mensen als voor dieren. De gemeente Buren hecht veel waarde aan een goede basis voor de openbare ruimte en is trots op de landelijke, agrarische gemeente. Een goede groene omgeving bevordert de gezondheid, leefomgeving en belevingswaarde.

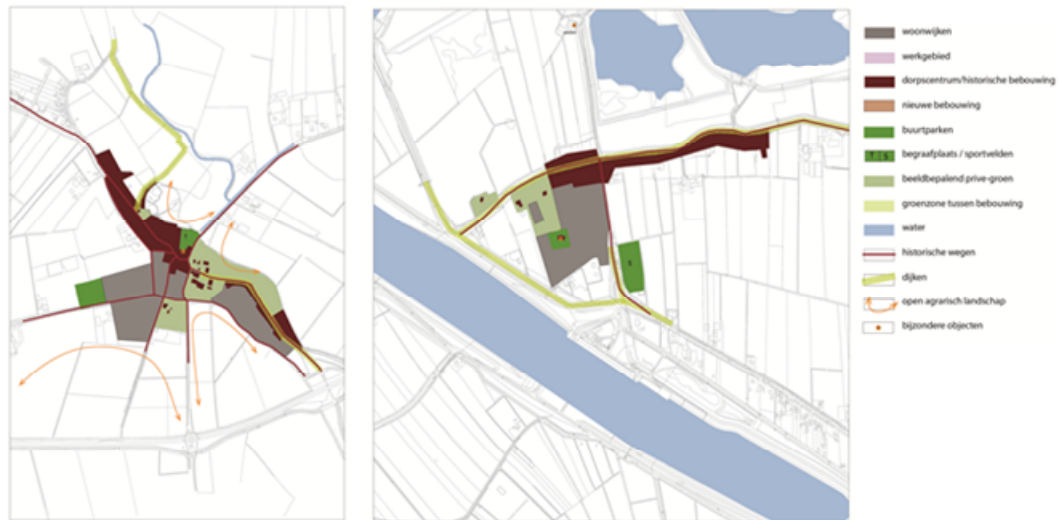
In hoofdstuk 5 'Huidige groenstructuur' is te lezen wat de karakteristieken van de groenstructuur per kern zijn, omdat elke kern zijn eigen unieke karakteristiek heeft. De elementen waaruit deze karakteristiek is opgebouwd is echter binnen de kernen grotendeels identiek. De gemeente Buren heeft in eerder vastgestelde beleidsstukken, zoals het IVOR, IBOR en het beheerplan groen 2010, de basis voor de groenstructuur vastgelegd aan de hand van structuurdelen. Deze basis is onveranderd van waarde en blijft daarom ook onderdeel van dit beleidsplan. Deze basis is vanuit het beheerplan groen opnieuw opgenomen in de bijlagen (Bijlage 8.3, uitwerking groenstructuur op kernniveau). Hieronder worden de hoofdlijnen van de groenstructuur verder uitgelicht ter actualisatie. In bijlage 8.4 zijn de bijbehorende richtlijnen voor de groenstructuur van de kernen opgenomen. Het is van groot belang om deze groenstructuur als basis gezond en duurzaam te behouden. Robuust, weerbaar en duurzaam voor zowel het groenbestand als het groenbeheer. Dit houdt in dat de gemeente staat voor openbaar groen dat van voldoende goede kwaliteit is om deze groenstructuur te ondersteunen. Ook staat het voor groenbeheer dat zorgt voor duurzaam behoud van het groen.

De basis voor een groenstructuur wordt gevormd door twee hoofdelementen: de rol in functionele (stedelijke) opbouw en de karakteristieke waarde van groen. De IVOR, het IBOR, het LOP (o.b.v. Structuurvisie Buren 2009-2019) en het voorgaande beheerplan groen uit 2010 bevatten vastgestelde richtlijnen voor de basis van de groenstructuur. Dit is toegepast op hun eigen schaalniveau. In dit beleidsplan groen wordt vooral op kernniveau vertaald welke richtlijnen de gemeente Buren hanteert voor de basis van de groenstructuur.

Dit heeft betrekking op hoe de kernen zijn opgebouwd en welke rol groen heeft op grote lijnen binnen de kernstructuur. Het wordt daarom opnieuw vastgelegd als de basis van de groenstructuur in de gemeente Buren.

6.2.1 Hoofdgroenstructuur

Daarbij maken we onderscheid in de hoofdgroenstructuur en wijkgroenstructuur. De hoofdgroenstructuur staat voor representatief groen, wat van belang is voor de geleiding en uitstraling van de gehele gemeente. Dit zorgt voor de verbinding tussen dorpen en het landschap, het benadrukt historische contexten en ondersteunt een aantrekkelijk recreatiemilieu. Daarnaast vervult de hoofdgroenstructuur een belangrijke rol in de ruimtelijke opbouw van de dorpen en draagt bij aan de routing en ontsluiting van de kern. Het groen is daarbij van wijk- en kernoverstijgend belang en heeft een belangrijk landschappelijk belang.

Figuur 1 voorbeelden gebiedsanalyse groenstructuur kernen (Zoelmond en Rijswijk).

Gerelateerd aan de visie vanuit de structuurvisie Buren en het LOP, worden kwaliteiten per gebied versterkt. Dit kan betekenen dat sterk sprekende groenstructuren worden gestimuleerd, zoals lanen en singels, waar deze het juiste type landschap versterken; al dan in samenwerking met andere grondeigenaren.

Biodiversiteit kan op verschillende niveaus van waardevolle betekenis zijn. In de hoofdgroenstructuur houdt dit in dat landschappelijke beplanting met meer aandacht en als een totaalbeeld wordt toegepast. Zo is een bomenlaan niet op zichzelfstaand, maar vormt samen met een biodiverse berm of een singel en een oeverrand een samenhangend ecosysteem. De aandacht voor biodiversiteit wordt toegepast bij zowel de hoofdgroenstructuur als wijkgroenstructuur, passend bij de schaal en gebruik van het groen.

6.2.2 Wijkgroenstructuur

De wijkgroenstructuur heeft een andere functie dan het groen in de hoofdgroenstructuur. In de woonwijken is het groen vooral van betekenis voor de direct omwonenden. Het groen wordt hier vaak gebruikt om te spelen of om een ommetje te maken. Daardoor staat bij de wijkgroenstructuur het gebruik en benadrukking van de karakteristieken van de wijken en kernen centraal.

Binnen de wijkstructuren is vaak goed te zien in welke periode de wijken zijn opgebouwd. Hoewel dit voor de meeste inwoners vooral aan de woningstijl te zien zal zijn, heeft ook de infrastructuur en de inrichting van het openbaar groen karakteristieke eigenschappen uit de periode van de bouw van de wijk.

Elk type woonwijk vraagt een eigen aanpak in de inrichting van groen. Per type woonwijk moet de inrichting en invulling van het groen andere doelen waarmaken, met als hoofddoel een prettige woonomgeving, gelet op de zeven thema's welke vastliggen in de IVOR.

Alle woonwijken in de gemeente worden op dezelfde beheerniveaus beheerd; dat vastgesteld wordt in het beheerplan groen. Dit staat los van de soort groenstructuur die een wijk nodig heeft en is niet per kern verschillend. Dit geeft een gelijke basis voor het onderhoud, zodat ook kernen onderling evenredig op hetzelfde onderhoudsniveau worden beheerd. Het kerngericht werken heeft geen toepassing op het beheerniveau, wel op de toepassing en inpassing van groen, waar de vastgelegde groenstructuur dit toelaat.

Aanbevelingen

- Aanhouden bestaande integrale beleidstukken voor zowel hoofd- als wijkgroenstructuren;
- Opgave om biodiversiteit mee te nemen in de groenstructuur op alle niveaus.

6.3 Op peil brengen fysieke kwaliteit en structurele vervanging

Om goed beheer uit te kunnen voeren, moet er een goede basis liggen. Beplanting groeit, bloeit, verandert met de seizoenen mee, wordt ziek in plaats van defect en kan kapot en dood gaan. Groen is hiermee anders dan wegen, meubilair of riolering, het gaat om een levend goed. Daarnaast wordt groen meer beïnvloedt door veranderingen in het klimaat (droogtes, stortbuien etc.) dan riolering en bestrating, omdat het leven van groen afhankelijk is van het klimaat.

Om de huidige groenstructuur duurzaam in stand te kunnen houden, heeft een groenvak naast onderhoud ook vervanging nodig, zoals bij wegen. Zo is het bij wegen op een gegeven moment nodig om de wegconstructie volledig opnieuw aan te leggen omdat de oude constructie met het onderhoud niet meer voldoet aan de (gebruiks-)eisen en de normen. Voor het groen is tot op heden geen budget gereserveerd om structureel groen te kunnen vervangen, veelal omdat groen als oneindig levend werd beschouwd. Zelfs het beste paard van stal wordt naarmate het ouder wordt slechter en functioneert op een gegeven moment ook niet meer. Steeds meer gemeenten zien het belang van structurele vervanging in, om de waarde die groen toevoegt aan de leefomgeving te garanderen.

Bij regulier onderhoud zijn de meeste beplantingstypen bij een gemiddelde leeftijd van 30 jaar toe zijn aan vervanging. Het groen is dan 'op' en gaat in het onderhoud steeds meer kosten terwijl de fysieke kwaliteit niet meer kan voldoen aan de norm. Dit houdt in dat zelfs met het hoogste onderhoudsniveau de kwaliteit alsnog niet voldoet aan het gevraagde beeld. De beplanting is in zo'n situatie in zijn totaliteit toe aan vervanging, wat inhoudt dat het hele vak opnieuw bewerkt en ingeplant of ingezaaid moet worden. Zo kunnen de groenvakken weer goed functioneren en op het gewenste beeld worden onderhouden en blijft de groenstructuur duurzaam in stand.

Door een kwaliteitsmeting van de fysieke staat van het groen uit te voeren, kan worden bepaald hoeveel groen op dat ijkpunt aan vervanging toe is. Dit staat los van een kwaliteitsmeting met betrekking tot het behalen van een beheerniveau door een uitvoerder. In 2018 is in opdracht van de gemeente Buren een kwaliteitsmeting uitgevoerd met betrekking tot de fysieke staat van alle groenvlakken in de kernen.

Onder groenvlakken vallen de beheergroepen (blok)hagen, bosplantsoen, grasvegetatie en diverse heestertypen. Bomen zijn niet meegenomen in dit onderzoek, deze worden door de gemeente al periodiek gecontroleerd via de BVC (paragraaf 6.1). In de kwaliteitsmeting is uitsluitend gekeken naar de fysieke kwaliteit van het bestaande groen; dus de feitelijke staat wat los staat van het onderhoud. De criteria waar op gemeten werd bestond uit de beoogde beeldkwaliteit (onkruid, blad, overgroei randen) en de technische kwaliteit (sluiting beplanting, vitaliteit van beplanting). In de meting is gemeten hoe groot de achterstand van vervanging van groen is in de gemeente Buren. In elke kern zijn er groenvakken aanwezig die niet aan de beeldnorm voldoen.

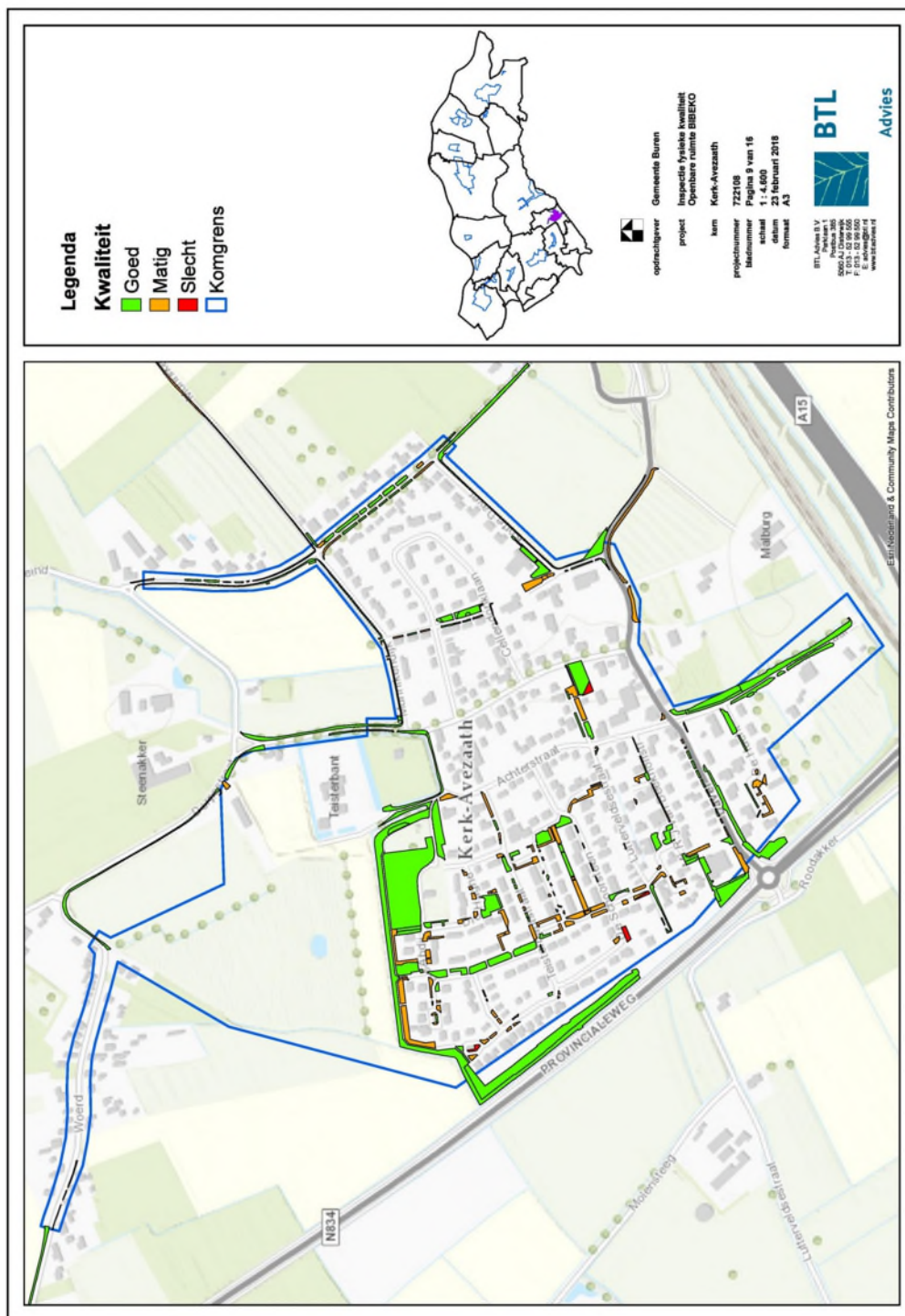

Figuur 2 Voorbeeld inspectie fysieke staat beeldkwaliteitsnorm: controle-onderdeel: Kaal oppervlak (A+: perfect, A: goed, B: matig, C: slecht, D: totale functieverlies).

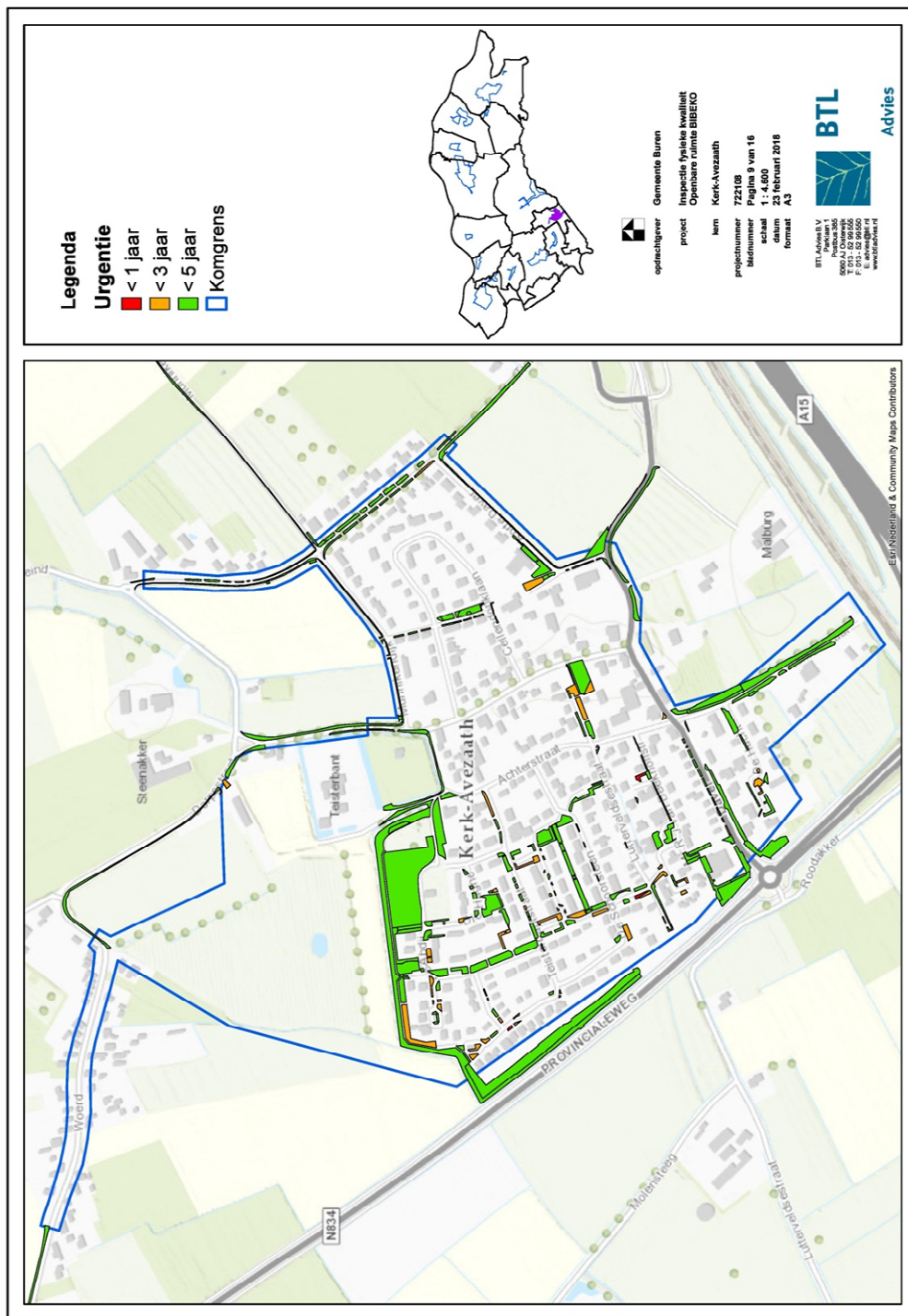
In de meting komt naar voren dat in sommige kernen zelfs meer dan een kwart van het groen onvoldoende scoort op de fysieke kwaliteit. In de meeste kernen zijn op dit moment 20 % van de groenvlakken onvoldoende en is er noodzaak voor herstel van een gedeelte van het groenvlak (bij score 'matig') of volledige vervanging (bij score 'slecht') van het groenvlak.

In het rapport is een vervangingsurgentie opgenomen waarin rekening is gehouden met een termijn van 5 jaar, om de achterstand weg te werken. Hierbij zijn prioriteiten gesteld op basis van urgentie in termijnen van binnen 1, 3 en 5 jaar. Deze urgentie is gebaseerd op het ontstaan van gevaarzetting (zoals uitbreken dood hout, omwaaien heesters e.d.) en kapitaalsvernietiging naarmate de beplanting achteruit gaat. De urgentie wordt steeds hoger om hierop te acteren, omdat de meting in 2018 heeft plaatsgevonden en tot op heden geen vervanging heeft plaatsgevonden door ontbreken van het budget. Dit betekent dat naast de groenvlakken met de urgentie 'binnen 1 jaar', ook de urgentie 'binnen 3 jaar' richting gevaarzetting en kapitaalsvernietiging gaat. Als voorbeeld van de uitwerking in het rapport is een kwaliteitskaart (zie Figuur 3) en een urgentiekaart (Figuur 4) toegevoegd van Kerk-Avezaath.

Op basis van het advies van het rapport, is er ingezet om vanaf 2018 na 5 jaar geen achterstand meer te hebben (dus per 2023). Dit heeft een uitloop naar 2025 omdat er feitelijk later gestart wordt met de vervanging. Na het wegwerken van de achterstand, wordt geadviseerd om over te gaan op structurele vervangingsbudgetten, zodat er geen nieuwe achterstand ontstaat. In het beheerplan wordt verder ingegaan op de benodigde investeringskosten en de structurele vervangingskosten.

Figuur 3 Conclusie kwaliteitsmeting: Kerk-Avezaath (goed: 81%, matig: 18%, slecht 1%)

Figuur 4 Uitwerking urgentie vervanging: Kerk-Avezaath. De mate van urgentie is gekoppeld aan de mate van verwachte gevaarzetting en achteruitgang;

(< 1 jaar: binnen 1-3 jaar, <3 jaar: 3-5 jaar en < 5 jaar)

Er was tot op heden bij de gemeente Buren geen budget gereserveerd voor vervanging van groen, waardoor er een achterstand is ontstaan. Daardoor kon er alleen op een enkel plantvak ad-hoc vervanging of herstel toegepast worden. Als er nu geen investeringsbudget beschikbaar komt, loopt de achterstand van het groen steeds verder op en zullen de kosten voor vervanging ook steeds hoger uitvallen. Er wordt daarom in het beheerplan groen een eenmalige investering aangevraagd om het achterstallig onderhoud van de groenvlakken, die onvoldoende scoren weg te werken in de komende 5 jaar. Dit houdt in dat de gemeten achterstand uit het rapport in werkelijkheid in 2025 is weggewerkt. Na de 5 jaar dient er jaarlijks een investering te worden vrijgegeven om structurele vervanging mogelijk te maken en om zo geen achterstand meer te krijgen. Dit is nodig omdat er altijd andere plantvakken zijn die na verloop van tijd ook aan vervanging toe zijn.

De uitloop naar 2025 ten opzichte van het advies uit het rapport brengt een risico met zich mee. In 2025 kunnen meerdere beplantingsvakken direct al toe zijn aan vervanging die niet eerder in het rapport naar voren zijn gekomen in de inventarisatie van 2018. Dit zal in 2025 geïnventariseerd moeten worden. Hieruit kan blijken dat er door de achterstand nog een klein bedrag nodig is, om de eventuele nieuwe achterstand ook direct op te kunnen pakken. Door structurele vervanging mogelijk te maken, zorgt de gemeente op een duurzame wijze voor haar groenstructuur en verbetert de leefkwaliteit van de inwoners. Bij het beschikbaar komen van het budget, zal er op basis van de adviezen uit het rapport van de kwaliteitsmeting een vervangingsplan opgesteld moeten worden, om de achterstand weg te werken.

Er wordt uiteraard waar mogelijk integraal gewerkt aan renovatie vanuit meerder disciplines. Het aanwezige groen moet bij renovaties en (her-)inrichtingsplannen altijd gecheckt worden op de fysieke kwaliteit. Dit omdat groen gemiddeld genomen een kortere levensduur heeft vergeleken met 'dode, statische' materialen, zoals bestrating en riolering, dus wanneer deze vervangen worden, is het verstandig om te kijken of het vervangen van groen in zo'n situatie direct integraal kan worden opgepakt.

Aanbevelingen

- Er wordt eenmalig een extra investeringsbudget aangevraagd om achterstallige vervangingen binnen de kernen weg te werken op basis van de uitgevoerde kwaliteitsmeting;
- Het op peil brengen van de fysieke kwaliteit en de kosten wordt over 5 jaar verspreidt (met risico op kleine nog onbekende 'nieuwe' achterstand);
- Er wordt structureel vervangingsbudget vrijgemaakt om na de inhaalslag van 5 jaar, per 2025 structurele vervangingen te kunnen uitvoeren.

6.4 Belang van groen bij klimaat en duurzaamheid

De veranderingen in het klimaat worden steeds merkbaarder in de directe leefomgeving. De openbare ruimte is bij uitstek de plek om het hoofd te bieden aan klimaatadaptatie. Gemeente Buren is bewust van de veranderingen van het klimaat en ziet de belangen van het behouden van een goede en robuuste groenstructuur. Bomen leggen natuurlijk ook CO₂ vast en houden dit vast zolang ze blijven staan. Bij rotting of verbranding komt de CO₂ weer vrij, dus het is van belang om hout zo lang mogelijk in stand te houden of eventueel te verwerken in voorwerpen (duurzame manier van omgaan met gekapte bomen). Door in te zetten op goede kwaliteit van het groenareaal en bomen wordt er gestreefd naar een duurzaam groenbestand dat met de veranderingen van het klimaat mee kan gaan.

De opgaven die voor ons liggen door de trends en ontwikkelingen die in onze leefomgeving plaats vinden zijn veelal aan de buitenruimte gekoppeld. Hierbij moet gedacht worden aan klimaatadaptatie, de Omgevingsvisie, duurzaamheid, biodiversiteit en ziekten en plagen.

Vanuit de strategische opgave Duurzaamheid is ingezet op duurzame energie, levensduur materialen, water in de openbare ruimte en doelmatige inzet middelen (effectiviteit). In het huidige IBOR wordt gestuurd op effectief inzetten van middelen bij nieuwe ontwikkelingen en herinrichting, zoals grotere plantvakken toepassen in plaats van meerdere kleine plantvakken zodat onderhoud en onkruidbeheersing duurzamer uitgevoerd kan worden. Daarnaast is in 6.3 al besproken dat de bestaande groenstructuren duurzaam in stand gehouden worden door de inzet op structurele vervanging.

Het groen in de buitenruimte is een belangrijke speler als het gaat om klimaatveranderingen en veranderingen in de leefomgeving die daarmee gepaard gaan. In de IBOR wordt ingezet om water meer en langer vast te houden, te bergen wanneer vasthouden niet mogelijk is voordat de laatste optie van afvoeren wordt ingezet. Beplanting houdt het water vast, er moet dus ook ingezet worden op veel ruimte voor groen in de stenige omgevingen zoals kernen. Groen verkoelt, door het geven van schaduw maar ook door verdamping. Stenen nemen warmte op en geven dit nog een lange tijd af wanneer de dag al ten einde loopt. Bomen langs fiets- en wandelpaden maken het dat het in hun schaduw prettiger wandelen en fietsen is. Om deze reden is het van belang om bij klimaatadaptatie groen in te zetten als krachtig middel.

Klimaatverandering vraagt om anders te denken over de inrichting van woonkernen, bedrijventerreinen en landbouwgebieden. Met oog op de opgave van klimaatadaptatie en behoud en ontwikkeling van aantrekkelijke openbare ruimtes moet zorgvuldig omgegaan worden met de 'open plekken' in kernen. We moeten aanpassen en inspelen op weersextremen en groen en blauw in stedelijke omgeving inpassen door meer biodiversiteit te stimuleren en meer natuurinclusief te gaan werken. Robuuste natuur is namelijk klimaatbestendige natuur. Dit zijn grote opgaven die in de strategische opgaven moeten worden ingebed. De gemeente Buren neemt de eerste stappen in werken aan robuuste natuur door de biodiversiteit te vergroten. Klimaat en duurzaamheid zijn grote vraagstukken die via strategische opgaven worden opgepakt, maar er zijn wel mogelijkheden met groenbeheer om in dezelfde richting te gaan bewegen.

Bomen en zonnepanelen

Inwoners en bedrijven maken steeds vaker de keuze om met zonnepanelen hun eigen energie op te wekken. De gemeente Buren ziet dit als een positieve ontwikkeling die bijdraagt aan duurzaamheid van de samenleving.

De aanwezigheid van (gemeentelijke) bomen kan echter het rendement van de zonnepanelen verkleinen, doordat zonlicht wordt tegengehouden. Zo nu en dan krijgt de gemeente de vraag om bomen rigoureus te snoeien of zelfs helemaal weg te halen voor de zonnepanelen. Door de toename in het gebruik van zonnepanelen zal de vraag om bomen te verwijderen of te snoeien de komende jaren naar verwachting toenemen.

Omdat de gemeente het behoud van de bomen als algemeen belang ziet en het verzoek een privaat belang betreft, wordt er niet ingegaan op dergelijke verzoeken vanuit inwoners. Bomen zijn van groot belang bij het verduurzamen van de leefomgeving. Bij toekomstige verzoeken wil de gemeente graag eenduidig antwoord kunnen geven. Daarom zijn hieronder uitgangspunten opgenomen die gehanteerd worden bij vragen over bomen in relatie tot zonnepanelen. Daarbij wordt zowel gekeken naar bestaande woonsituaties als nieuwbouwlocaties.

Bestaande woonsituaties

De gemeente verwijdert of snoeit in bestaande situaties geen bomen ten bate van zonnepanelen. Bij herinrichting van de openbare ruimte worden bomen zoveel mogelijk behouden. Is het niet mogelijk de bomen te behouden, dan geldt een herplantplicht. Het in stand houden of versterken van de hoofd- of wijkgroenstructuur heeft dan de eerste prioriteit.

Vervolgens wordt gekeken waar overige bomen zo gunstig mogelijk herplant kunnen worden, waarbij de plaatsing ten opzichte van daken die geschikt zijn voor zonnepanelen een belangrijk afwegingskader is, maar niet enkel leidend.

Nieuwbouwlocaties

Bij nieuwe inrichting is optimale omstandigheden voor zonnepanelen een afwegingskader evenals de toepassing van groen en bomen. Op de tekentafel wordt hier al rekening mee gehouden.

Aanbevelingen

1. Stimuleren van natuur en groen in de kernen, verstening ontmoedigen en zorgvuldig omgaan met het huidige groenbestand;
2. De gemeente Buren draagt bij aan het verhogen van biodiversiteit door bermen ecologisch te beheren, zodat natuur ook buiten de grotere ecologische zones verbonden blijft;
3. Bij verdere ontwikkeling van de strategische opgaven het groen integraal inzetten als waardevol middel om de gestelde doelstellingen te verwezenlijken;
4. Vastleggen dat in het belang van klimaatadaptatie en leefbaarheid bestaande bomen niet wijken i.v.m. aanleg zonnepanelen op daken.

6.5 Vergroten en versterken biodiversiteit

De gemeente Buren is zich bewust van het belang van biodiversiteit. In 2017 is het Convenant Bij Bewust Betuwe ondertekend door de gemeente Buren en in het coalitieakkoord is de doelstelling opgenomen om de biodiversiteit te vergroten. Vanuit de doelstellingen die gezet zijn door het rijk en de provincie om biodiversiteit te vergroten, is het van belang dat de gemeente hierbij aansluit. Ook buurgemeenten hebben het belang van biodiversiteit onderschreven.

Er moet niet alleen robuuste biodiversiteit zijn in de aangewezen natuurgebieden om een stevig biodiversiteitsnetwerk te hebben. Ook de verbindingen tussen gebieden zijn van belang. Een veerkrachtig biodiversiteitsnetwerk zorgt ervoor dat de biodiversiteit tegen een stootje kan en ontwikkelingen, zoals klimaatverandering, beter kan opvangen. De gemeente Buren zet zich in om biodiversiteit te stimuleren in de inrichting en beheer van de openbare ruimte; waar dit mogelijk is. Er wordt gekeken naar haalbare aanpassingen die de grootste invloed hebben op de biodiversiteit.

De gemeente Buren werkt de komende jaren een biodiversiteitsplan uit waarin voor verschillende aspecten wordt uitgewerkt op welke wijze de gemeente biodiversiteit wil versterken. Een belangrijk aspect in het kader van groenbeleid is de impact van het beheer van bomen en bermen in het buitengebied op de biodiversiteit. Hieronder een toelichting.

Door over te gaan van standaard bermbeheer naar biodivers bermbeheer, worden groenstroken de aders tussen verschillende (leef)gebieden. Daarmee worden het stapstenen waardoor kruiden, insecten, vogels en kleine dieren kunnen verspreiden. Zij verhogen de biodiversiteit van het gebied. Dit heeft alleen kans van slagen bij goed ecologisch beheer. Dit beheer dient gewaarborgd te worden in de uitvoeringsplannen.

Biodiversiteit verhogen wordt gestimuleerd door kruidenrijke bermen te ontwikkelen en te behouden. Dit kan gestimuleerd worden door ander beheer toe te passen. Bermen met enkel verschillende grassoorten zorgt niet voor verhoging van de biodiversiteit. Kruidenrijke bermen hebben veel grotere waarde voor de biodiversiteit. Grassen groeien goed op voedselrijke grond en kruiden houden meer van voedselarmere grond.

Om de ontwikkeling van kruiden een kans te geven, moet de bodem minder voedselrijk worden. De veel toegepaste en goedkope klepelmethode is juist biodiversiteit verlagend, omdat het versnipperde maaisel blijft liggen en insecten tijdens de maaigang doodgeslagen worden. Maaisel dat blijft liggen is weer voeding voor de bodem, waardoor deze weer voedselrijker wordt en dus gunstig is voor grassoorten en brandnetels in plaats van de gewenste kruidensoorten.

Maaien en afvoeren is een maaimethode waarbij er eerst gemaaid wordt. Het maaisel blijft daarna enkele dagen liggen en in een tweede ronde wordt het opgehaald. Dit geeft insecten de kans om uit het gemaaide maaisel te kruipen of weg te vliegen naar andere stukken. Ook geeft het kruiden de kans om het zaad te laten vallen, zodat deze alsnog kunnen ontkiemen in de bermen. Door het maaisel te verwijderen wordt de bodem niet steeds weer voedselrijker, zodat dominante grassen en brandnetels niet de overhand krijgen en kruiden betere kans krijgen om te ontwikkelen. Dit is de meest optimale manier van beheren voor het bevorderen van kruidenrijke bermen. Het laten liggen van maaisel moet alleen gebeuren bij bermen die al kruidenrijk zijn. Bij bermen die nog in de ontwikkelfase zitten naar kruidenrijke bermen, kan het maaisel beter direct worden afgevoerd zodat het gras inclusief graszaad direct afgevoerd wordt en de bodem niet verder voedselrijker maakt.

Per type gebied kan ander maaibeheer nodig zijn om tot kruidenrijke bermen te komen. In zeer voedselrijke gebieden zoals het rivierengebied kan het nodig zijn om meerdere malen per jaar te maaien, om het gras meer uit te putten en kruiden verder te laten ontwikkelen. Hierbij is ook de juiste planning van zeer groot belang. In de ontwikkelingsfase van kruidenrijke bermen, moet er vroeg gemaaid en afgevoerd worden (eerste ronde in de tweede helft van mei) vóór het zaad zetten van de grassen zodat deze minder dominant worden. Daardoor komen er minder (nieuwe) grassen op en kunnen kruiden hun zaden beter verspreiden. Het ontwikkelen van kruidenrijke bermen kan meerdere jaren duren, afhankelijk van hoe hoog de voedselrijkdom is en hoe groot de aanwezigheid van dominante grassoorten is. Het blijven afvoeren van het maaisel is daarbij van groot belang.

De ambitie is om de maaimethode 'klepelen' op steeds minder bermlocaties toe te passen in de gemeente en steeds meer de methode van maaien en afvoeren toe te passen. Als er overgestapt wordt naar het maaien en afvoeren, wordt er bereikt dat de bodem geschikter wordt voor kruiden om te kunnen ontwikkelen. In het rivierengebied hebben we te maken met een voedselrijke grond. Dit houdt in dat er meerdere malen per jaar gemaaid dient te worden om de grond minder geschikt te maken voor gras en er meer kans ontstaat voor de gewenste kruiden om te ontwikkelen. Daar waar kan, worden veranderingen in het maaibeheer gelijk gemeentebreed doorgevoerd.

Hoe geschikter de berm, hoe meer kans op verhoging van de biodiversiteit, dus daar worden de eerste stappen gemaakt. Wat bermen meer of minder geschikt maakt hangt van diverse factoren af, zoals de ligging, breedte, grondslag en aansluiting op andere bermen. Bij ecologisch maaibeheer moet er rekening gehouden worden dat het kostenverhogend kan zijn. Vooral in de beginjaren kunnen de andere beheermethode, uitvoering, de ontwikkelingsfase en uitbreiding van nieuw maaibeheer van de bermen meer kosten meebrengen. De ervaring van andere gemeenten leert dat biodiversgericht beheer niet per direct een bezuiniging in beheerkosten oplevert en de kosten in de ontwikkelfase juist hoger kunnen worden door het omschakelen naar ander bermbeheer.

Na de ontwikkelfase kunnen in de loop van de jaren de benodigde maairondes uiteindelijk minder vaak nodig zijn wanneer de kruiden goed aangeslagen zijn en de grassen beter kunnen onderdrukken. Dit zal dan wel een positieve invloed hebben op de kosten van het beheer.

Enkel bij de plekken die bijzonder geschikt zijn voor bloemrijke bermen, wordt zaaimengsel toegevoegd om de biodiversiteit te stimuleren. Dit wordt pas uitgevoerd als het bermbeheer op de betreffende locaties omgezet is naar biodivers bermbeheer. Bij veel kruiden vraagt de investering van tijd. Het biodiversgericht maaibeheer moet dan ook voor meerdere jaren toegepast en worden, voor het beoogde resultaat van het vergroten van de biodiversiteit in de praktijk goed zichtbaar is.

Om biodiversiteit in de gemeente Buren te vergroten en weerbaar te maken tegen veranderingen in het klimaat, volstaat het niet om alleen de bermen anders te gaan beheren. In diezelfde berm staan bijvoorbeeld ook bomen of singels en sluit het aan op een oeverrand. Samen vormt dit het leefgebied van zowel plant als dier. Ziekten en plagen hebben meer kans bij monotone toepassingen waarbij het gazon en bermen op 'biljarttafel-niveau' bijgehouden wordt.

Binnen de kernen wordt er gelet op het stimuleren van biodiversiteit bij nieuwe inpassingen van beplanting. Hierbij wordt rekening gehouden met de basisrichtlijnen van de groenstructuur en dat het passend is bij het landschap en leefomgeving. Er worden geen vakken omgevormd met enkel als doel het vergroten van de biodiversiteit. Wel de aandacht op biodiversiteit meegenomen bij renovaties en (her-) inrichtingsplannen.

Goede communicatie en voorlichting zijn essentieel bij inwoners, ook om te informeren over het belang van biodiversiteit. De voordelen en het belang van vergroten van de biodiversiteit zijn niet bij iedereen bekend. Ook veranderingen in de leefomgeving roepen vragen, reacties of zelfs weerstand op. Dit komt vaak voort uit zorgen, het niet kennen van de voordelen van biodiversiteit en hoe zich dat in de buitenruimte vertaalt. Het strakke tuingazonnetje wat inwoners zelf graag onderhouden is erg slecht voor de biodiversiteit vergeleken met hogere gras- en kruidenvegetaties. Tegelijkertijd is dat vaak bij ook de verwachting van de inwoners bij het gemeentelijk groen. Er ligt een taak bij de gemeente om mensen over deze belangen te informeren zodat de zorgen weggenomen worden. Ook is belangrijk om inwoners te informeren wat zij kunnen verwachten in beeld en tijd omdat elk landschap andere natuur en kruiden heeft in de natuur. In het natte rivierengebied zullen andere kruiden en natuur ontwikkelen dan op bijvoorbeeld droge zandgebieden.

Aanbevelingen

- Het omzetten naar biodivers bermbeheer wordt stapsgewijs uitgevoerd en daar waar mogelijk worden aanpassingen in maaibeheer gelijk gemeentebreed doorgevoerd. Er zal begonnen worden met bermen die het meest geschikt zijn om uiteindelijk in de hele gemeente over te stappen naar biodivers bermbeheer;
- Daar waar bloemrijke bermen toegepast kunnen worden, wordt gebiedskenmerkend zaadmengsel toegevoegd om de biodiversiteit een extra stimulans te geven;
- Waar mogelijk binnen de kernen rekening houden met geschikte beplanting voor het bevorderen van biodiversiteit bij renovaties en (her-)inrichtingsplannen;
- Communicatie naar inwoners opzetten en inwoners betrekken bij het belang van biodiversiteit;
- Biodiversiteit als criterium meenemen in de visie en beleid voor bomen.

6.6 Vergroten bestrijding ziektes en plagen

Door de verandering van het klimaat komen ziektes en plagen in de openbare ruimte steeds vaker en heviger voor. Als gemeente staan wij voor een goede veiligheid en een

prettige leefomgeving voor onze inwoners en dragen wij de verantwoordelijkheid van een goede zorgplicht. Inwoners en toeristen maken graag gebruik van de landelijke omgeving. De gemeente volgt de ontwikkelingen in de regio en op landelijk niveau zodat zij de ziekten en plagen beheersbaar kunnen houden in eigen gemeente.

Als landelijke gemeente hebben wij een groot en uitgestrekt buitengebied waarin onder andere boomstructuren van groot belang zijn in de landschappelijke omgeving. Het behouden en versterken van deze structuren, draagt bij aan het behouden van de karakteristieke elementen binnen het landschap en versterkt de verbinding met onze cultuurhistorie. Doorlopende structuren zoals bomenlanen zijn wel kwetsbaar voor ziekten en plagen omdat deze zich makkelijk kunnen verspreiden via de doorlopende lanen.

Door de hogere druk die op onze bomenstructuren komt te liggen door de toename van verschillende ziektes en plagen, is het versterken van de weerbaarheid van de bestaande boomstructuren noodzakelijk. Als gemeente zetten wij in voor een langere en toekomstbestendige versterking van het ecosysteem waardoor de gemeente weerbaarder is als ziektes en plagen onze leefomgeving dreigen te verstoren. Biodiversiteit vergroten om zo weerbaarder te worden tegen ziekten en plagen is in 6.5 al algemeen besproken. Hieronder worden per voorkomende ziekte of plaag omschreven hoe de gemeente deze beheersbaar wil houden.

6.6.1 *Eikenprocessierups*

De eikenprocessierups floreert al een aantal jaar erg goed in het huidige klimaat van Nederland en sinds 2018 is de eikenprocessierups is de rups overal in Nederland. Door de verandering van ons klimaat, te denken aan drogere zomers, zachtere winters, heeft de eikenprocessierups zich steeds verder door Nederland kunnen verspreiden. Net als bij andere gemeenten is in de gemeente Buren de toename van de eikenprocessierups en de eikenprocessierupsnesten in 2019 explosief gestegen.

Uit maatschappelijk belang is het noodzaak om de eikenprocessierups te bestrijden. De eikenprocessierups zorgt voor veel overlast door hun brandharen. De brandharen hebben weerhaakjes waardoor ze vast kunnen gaan zitten in de huid, ogen, neus, keel en bovenste luchtwegen. Daarnaast wekt het stofje in deze haren irritatie op als de haren afbreken. Ook dieren kunnen last krijgen van de brandharen.

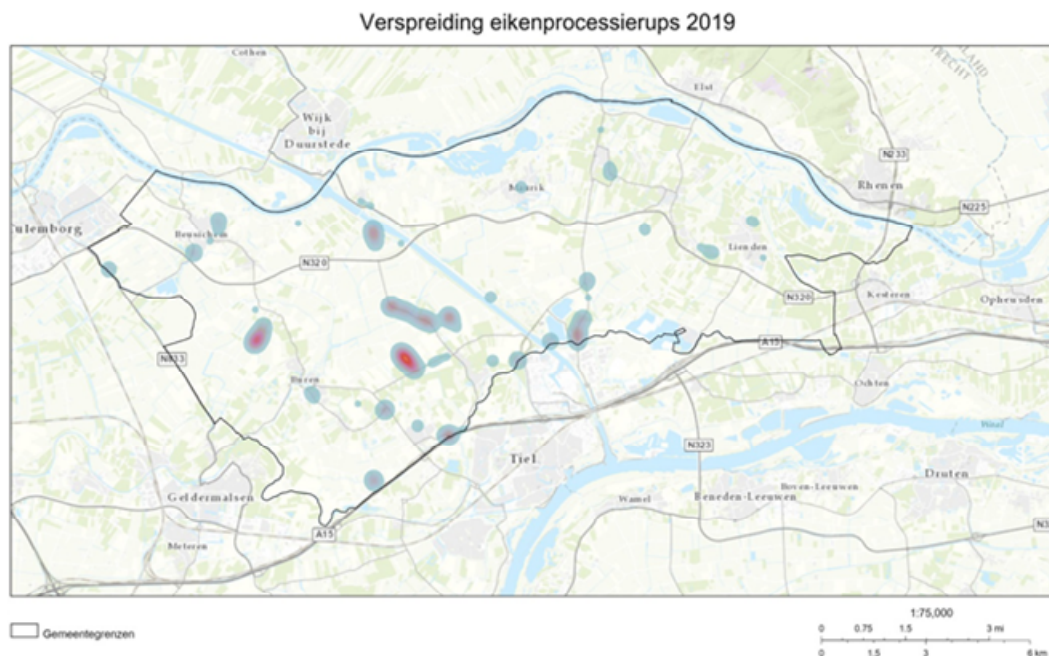
De rups komt verspreidt voor in de gemeente, de verdeling en de ernst van de plaag verschilt per locatie. De locaties waar de rups het meest geconstateerd is, zijn veelal langs eikenlaanstructuren of aangrenzend aan het Amsterdam-Rijnkanaal. In de gemeente zijn vijf locaties aan te wijzen die als hotspot gezien worden, dit zijn doorgaande structuren of locaties waar de rups in groten getale aanwezig is.

In het bestrijden van de eikenprocessierups wordt gekeken naar het combineren van ecologische maatregelen om voor langere termijn de eikenprocessierupsenplaag te kunnen beheersen.

Natuurlijke vijanden moeten gekoesterd worden en door het inzetten van ecologische maatregelen wil gemeente Buren zorgen voor een duurzame en ecologisch verantwoorde manier om de plaag te drukken. De natuurlijke vijanden (mezen, spreeuwen, gaasvliegen, sluipwespen en sluipvliegen) moeten een goed leefgebied tot hun beschikking hebben, zij kunnen niet alleen van de eikenprocessierups leven. Er moet meerdere soorten voedsel aanwezig zijn, er moet onderbegroeiing zijn, schuil- en broedgelegenheden, open water, etc. om een goed functionerende leefomgeving te bieden. Nestkastjes moeten schoongemaakt worden, de bermen moeten op een juiste manier gemaaid worden, dit vraagt allemaal verandering van beheer naast het juist inrichten van een leefgebied. Het creëren van leefgebieden vereist discipline en een lange adem, maar is essentieel om de plaagdruk op langere termijn te kunnen blijven drukken.

Andere methodes, biologisch bestrijdingsmiddelen zoals het bacteriepreparaat Xentari of nematoden (aaltjes), brengen hun eigen uitdagingen met zich mee. Bij nematoden is de nevenschade beperkt omdat de wijze van toepassing zeer gericht kan worden op de beoogde rups die bestrijdt moet worden. Deze methode is om dezelfde reden wel minder effectief omdat hier en daar de eikenprocessierupsen het middel net 'gemist' hebben. Een groot voordeel van nematoden is dat het niet snel andere rupsen of insecten schaadt. Het kan zijn dat doordat niet alle eikenprocessierupsen bestreden zijn, de locatie meerder malen bestreden moet worden. Dit brengt uiteraard evenredig ook kosten met zich mee.

Bacteriepreparaten zoals Xentari hebben effectievere resultaten vergeleken met nematoden. Het middel blijft namelijk langer actief, dus er worden minder rupsen 'gemist' met dit middel. Dit is tegelijkertijd nadelig voor andere rupsen en insecten die op dat moment ook actief zijn. Ook deze zullen gedood worden door het bacteriepreparaat. Omdat het middel (te) effectief is, is de kans kleiner dat de locatie opnieuw bespoten moet worden. Er wordt zo wel een flinke 'klap' gegeven aan zowel de plaag als de biodiversiteit.

Figuur 5 Verspreidingskaart Eikenprocessierups in de gemeente Buren, 2019 (Bron: Avri)

In de komende jaren zal er steeds meer ingezet worden op het creëren van goede biotopen voor natuurlijke vijanden, dit kan samen oplopen met het vergroten van de biodiversiteit. Dit gaat gepaard met een op te stellen beheersplan zodat de huidige bestrijdingsaanpak vanuit de pilotfase naar een volledig beheersplan uitgewerkt wordt. Omdat er met de eikenprocessierupsenplaag een groot maatschappelijk belang meespeelt vanwege de irritaties en andere gezondheidsklachten die de haren van de rups kunnen veroorzaken, ziet de gemeente genoodzaakt om ook op korte termijn de druk van de plaag fors te verminderen.

De gemeente wil de plaag op korte termijn verminderen door meerdere methodes toe te passen. Er is in 2020 een pilot gestart waar op de vijf hotspot-locaties vanuit het maatschappelijk belang preventief bestreden wordt door middel van Xentari. Hiermee worden de grootste bronnen al aangepakt voor de rupsen zich in het seizoen verder ontwikkelen. Daarnaast zet de gemeente in op meer ecologisch verantwoorde bestrijding, door onder andere het ophangen van nestkastjes en gaat zij de biotoop van de natuurlijke vijanden aantrekkelijker maken door in de onderbegroeiing biodivers bermbeheer toe te passen. Om een gezonde en stevige functionerende leefomgeving te maken voor de natuurlijke vijanden zal dit eerst de komende jaren moeten ontwikkelen. Ook blijft de gemeente voorlopig reactief (curatieve bestrijding) nesten wegzuigen. Er wordt gekozen voor de zuigmethode zodat ook zo veel mogelijk haartjes uit de nesten worden meegezogen. Het nadeel van zuigen is echter dat eventuele parasiterende natuurlijke vijanden die in de overgebleven (dode) rupsen zitten ook weggezogen worden en dus het jaar erop niet zullen uitkomen. Er wordt dus per jaar gekeken of de genoemde methodes aangepast dienen te worden naarmate de ecologische bestrijding (leefomgeving voor natuurlijke vijanden) goed ontwikkeld en de bestrijding steeds beter kan opvangen.

Aanbevelingen

- Pilot starten van preventieve bestrijding: spuiten met biologisch bestrijdingsmiddel Xentari (vijf hotspot-locaties)
- Opbouwen ecologische bestrijding: Stimuleren natuurlijke vijanden;
 - Ophangen nestkastjes (koolmezen);
 - Biodivers bermbeheer toepassen bij eikenlanen (maaien en afvoeren);
 - Bloemrijke mengsels toepassen om natuurlijke vijanden een goed leefgebied te bieden;
- Preventieve en curatieve bestrijding steeds verder afbouwen naarmate ecologische bestrijding sterker wordt;
- Opstellen beheersplan Eikenprocessierups.

6.6.2 Essentaksterfte

De essentaksterfte is een bomenziekte die de boomsoort de es aantast en inmiddels in heel Nederland voorkomt. De essentaksterfte wordt veroorzaakt door een invasieve exoot, een uit Azië afkomstige schimmel. De ziekte is al in de jaren '90 geconstateerd in delen van Europa en is zich de laatste tientallen jaren steeds verder gaan verspreiden en sinds 2010 ook in Nederland. De laatste jaren is de ziekte sterk toegenomen in heel Nederland. Er is geen middel dat bomen tegen de essentaksterfte kan beschermen of de boom kan genezen. Het verschilt per boom of deze voldoende weerstand heeft tegen de ziekte.

Een es die aangetast is door de essentaksterfte zal slechtere blad en tak ontwikkeling krijgen en uiteindelijk kunnen zelfs hele delen van de kroon afsterven. Niet alle essen reageren hetzelfde op de aantasting. De meeste essen zullen naar verloop van tijd steeds minder nieuwe takken en bladeren kunnen vormen en zullen afsterven. Oudere bomen kunnen soms nog jaren overleven of soms deels weer herstellen. Jongere bomen lijken moeilijker te herstellen.

Vanuit maatschappelijk belang is het nodig om extra in te grijpen bij de essentaksterfte vergeleken met het reguliere bomenonderhoud. Door het afsterven van (delen) van de boom, neemt het gevaar voor inwoners toe wanneer er sprake is van grotere kans op takbreuk. Omdat veel bomen zijn aangetast is er budget vrijgemaakt om de komende jaren op de essentaksterfte te kunnen reageren. Uit het onderzoek kwam naar voren dat een derde van de bomen in slechte staat waren en dat 64 % van de bomen zijn aangetast.

Als gemeente willen wij zorgen voor een gezond bomenbestand, gezonde bomen en voor een kenmerkend landschap. Vanuit cultuurhistorisch belang gaan wij voorzichtig omgaan met het verwijderen van de aangetaste essen. Bij zeer ernstige aantasting wordt er overgegaan op kap wanneer flink snoeien niet meer mogelijk is. Daarnaast wordt er gekeken hoe de ziekte zich per jaar ontwikkelt, zodat bomen de kans krijgen om op eigen kracht te herstellen.

De resultaten uit het boomtechnisch onderzoek en plan van aanpak (2018-2022) zijn in basis leidend voor de aanpak rondom de essentaksterfte samen met de jaarlijkse controle op de essen. Als blijkt dat de ziekte sneller of minder snel lijkt te vorderen zal de gemeente hierop haar plannen instellen. Gemeente Buren behoudt en houdt in stand wat mogelijk is, maar zet in op herinrichting wanneer belangrijke landschappelijke structuren zoals de lanen niet meer duurzaam in stand gehouden kunnen worden. In 2022 wordt het huidige plan van aanpak en de situatie van de essen in de gemeente geëvalueerd. Daarna wordt zo nodig een nieuw plan van aanpak opgesteld voor de volgende jaren.

De volgende aanpak wordt aanbevolen voor de essentaksterfte.

Aanbevelingen

- Voortzetting plan van aanpak 2018-2022:
 - Behouden en in standhouden wat mogelijk is, maar inzetten op herinrichting wanneer belangrijke landschappelijke structuren zoals de lanen niet meer duurzaam in stand gehouden kunnen worden;
 - De essen worden met een hogere frequentie geïnspecteerd vergeleken met de overige gemeentelijke bomen, de inspectie vindt jaarlijks plaats;
 - Indien blijkt dat 75 % van de bomen in een (deel)structuur is aangetast waarvan 50 % ernstig of matig, wordt overgegaan tot volledige herinrichting. Dit valt buiten het gereserveerde budget, dus dient apart aangevraagd te worden;
 - Hierbij worden alle (aangetaste) bomen binnen de (deel)structuur verwijderd inclusief stobbe en wordt herplant toegepast;
 - Bij herplant is het uitgangspunt dat een structuur met een vergelijkbaar toekomstbeeld wordt teruggeplant. Er wordt hierbij meer diversiteit toegepast en worden mogelijk grotere plantafstanden gehanteerd;
 - Bij het bepalen op welke locaties herplant plaats vindt, wordt een herplantplan uitgewerkt;
 - Bij individuele bomen die binnen een structuur worden verwijderd, wordt geen herplant toegepast. Wanneer een (deel)structuur voor 75 % verdwenen is, wordt gekeken of herplant van de structuur in te passen is met een herplantplan;
 - Alle bomen die niet verwijderd hoeven te worden, dienen gesnoeid te worden.
- In 2022 wordt de situatie opnieuw geëvalueerd en eventueel een nieuw plan van aanpak opgesteld.

6.6.3 *Invasieve exoten*

Exoten kunnen steeds makkelijker overleven in het bestaande klimaat van Nederland. Dit hoeft geen probleem te veroorzaken, maar zodra men spreekt van een invasieve soort zitten er maatschappelijke risico's aan als deze soorten zich verder blijven verspreiden.

Invasieve exoten kunnen door gebrek aan natuurlijke vijanden en goede aanpassingsvermogen een gevaar zijn voor inheemse soorten. Ze kunnen zelfs zo krachtig zijn dat het bestaande ecosysteem verstoord wordt en inheemse beplanting verdreven wordt. Dit zorgt voor afname van de biodiversiteit. Bovendien kunnen invasieve uitheemse soorten ook aanzienlijke nadelige gevolgen hebben voor de menselijke gezondheid en de economie. Daarom is er vanuit de Europese verordening de Unielijst opgesteld om deze invasieve exoten zo veel mogelijk te beheersen.

Een bekende exoot van deze lijst komt ook in gemeente Buren voor; de reuzenberenklauw. Daarnaast krijgt de Aziatische Duizendknoop ook steeds meer de status van een invasieve exoot, al is deze officieel nog niet opgenomen in de Unielijst van soorten die bestreden moeten worden.

Reuzenberenklauw

De reuzenberenklauw kan andere planten volledig verdringen als deze niet beheerst wordt. Het heeft ook nadelige gevolgen op hellingen. Bij volledige overwoekering komt de grond in de winter bloot te liggen, wat tot erosie kan leiden. De plant heeft ook nadelige gevolgen voor de gezondheid. De sappen van de reuzenberenklauw kunnen leiden tot ernstige brandwonden in combinatie met zonlicht. Dit kan ook honden treffen. Om deze redenen is de reuzenberenklauw sinds 2017 opgenomen op de unielijst van de EU-verordening. De gemeente is dus verplicht om deze exoot zo veel mogelijk te bestrijden of te beheersen.

Alle lidstaten zijn verplicht om de aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen of als dit niet lukt tot op zekere hoogte te beheersen zodat verspreiding en schade zo veel mogelijk beperkt wordt. Om de reuzenberenklauw te bestrijden, zal er extra inzet gepleegd moeten worden, dit kan leiden tot extra kosten in het beheer. Hoe hoog de kosten zullen zijn, ligt aan de hoeveelheid en verspreiding van de plant.

Reuzenberenklauw is relatief makkelijk te bestrijden, maar ook hier geldt dat er een lange adem voor nodig is. Om de plant te bestrijden moet voorkomen worden dat de plant rijp zaad kan vormen. Dit kan gedaan worden met verschillende methodes. Een methode betreft het afsteken van de wortel op 15 cm diepte in het voorjaar en in de zomer. De tweede methode betreft het afmaaien van de plant, dit moet meerdere keren per jaar (min. 5 keer) herhaald worden. Welke methode gehanteerd wordt is aan de uitvoerder te bepalen. Om verzekert te zijn van goede bestrijding wordt de uitvoerder gevraagd om de bestrijdingsmethode in een plan van aanpak op te stellen. De veerkracht en het feit dat zaden tot 7 jaar later nog kunnen ontkiemen, vraagt om een langere en doelmatige aanpak.

Aanbevelingen

- In kaart brengen en monitoren locaties reuzenberenklauw in samenwerking met Avri;
- Met Avri een plan van aanpak met bestrijdingsmethode samenstellen.

Aziatische duizendknoop

De Aziatische duizendknoop, ook wel Japanse duizendknoop genoemd, is een invasieve exoot die andere planten volledig kan verdringen. Het is een krachtige plant die schade kan aanrichten aan omgeving en constructies zoals wegen en funderingen. De Aziatische duizendknoop staat bekend om zijn ondergrondse wortelstelen, wat het moeilijk maakt om de plant te bestrijden. Zover bekend is heeft de Aziatische duizendknoop geen schadelijke gevolgen voor de gezondheid. De plant is tot op heden niet opgenomen in de Unielijst.

De Aziatische duizendknoop kan zich snel verspreiden en is zeer lastig te bestrijden, dit maakt dat het een soort is die zich snel in een plaag kan ontwikkelen. In verschillende delen van het land is de plant al in zulke grote populaties aanwezig dat het echt problemen veroorzaakt om de plant nog beheersbaar te houden. De verspreiding van de plant wordt deels veroorzaakt door grondwerken, de wortels en stelen kunnen namelijk weer uitlopen tot een volledige plant. Daarnaast kan de Aziatische duizendknoop reageren met extra groeispruten als de bestrijding niet juist wordt aangepakt. Een gedegen plan van aanpak is nodig om deze invasieve exoot te beheersen.

In de gemeente Buren is de plant inmiddels op meerdere locaties aangetroffen, waarbij de populaties op dit moment nog op beheersbare proporties zijn. De locaties waar bekend is dat de Aziatische duizendknoop is aangetroffen in gemeente Buren, worden geregistreerd door Avri. Om te voorkomen dat de Aziatische duizendknoop onbeheersbaar wordt in de gemeente, wil de gemeente Buren volgend op de landelijke trends actief inzetten om deze invasieve soort zo min mogelijk verder te laten verspreiden binnen de gemeente. Door samenwerking te zoeken met buurgemeentes wordt er ingezet op beheersing van deze invasieve soort zodat de verspreiding op tijd beheerst wordt.

Het is van belang om ervoor te zorgen dat de plant zich in gemeente Buren niet te snel of te ver gaat verspreiden of zelfs schade gaat aanbrengen. Dit zal namelijk tot hogere kosten kunnen leiden in de toekomst. Gemeente Buren volgt daarom het landelijke protocol ter bestrijding of beheersing van deze invasieve soort. Dit protocol is ontwikkeld om de Aziatische duizendknoop op een effectieve manier te bestrijden. Er zijn diverse methoden bekend en onderzocht om de Aziatische duizendknoop te bestrijden. De plant past zich erg makkelijk aan naar de omgeving, dus vraagt elk type landschap, elke omgeving, en situatie weer om een andere aanpak.

Het is van belang om per aangetroffen locatie de situatie van de populatie goed te noteren en te monitoren. Het protocol bevat een beslisboom waarmee een indicatie gegeven wordt hoe ernstig de impact ter plaatse is, de urgentie, hoe hoog de kans op verspreiding is en welke bestrijdingsmethoden aanbevolen worden. Door dit in kaart te brengen, kan een plan van aanpak voor de bestrijding van de Aziatische duizendknoop opgezet worden.

Aanbevelingen

- In kaart brengen en monitoren Aziatische duizendknoop-locaties;
- Urgentiekaart opstellen aan de hand van de beslisboom;
- Plan van aanpak opstellen voor de bestrijding van de Aziatische duizendknoop.

6.7 Stimuleren bewonersparticipatie

Het openbaar groen is voor en van de inwoners van de gemeente Buren. Daarom vindt de gemeente Buren het belangrijk dat de inwoners de mogelijkheid hebben om hun mening te geven over hoe de openbare ruimte is ingericht en wordt beheerd. Als inwoners laten weten wat zij belangrijk vinden, kunnen we daar als gemeente op inspelen. Door middel van de strategische opgave kerngericht werken en dorpsavonden ingezet vanuit de Omgevingsvisie, krijgt de gemeente waardevolle informatie van haar inwoners.

Bij renovatie en herinrichtingsprojecten worden inwoners waar mogelijk betrokken bij de inrichting van het groen, zodat binnen de gegeven randvoorwaarden ruimte is voor eigen inbreng. Dit maakt ook dat de inwoners meer betrokken raken bij hun eigen omgeving en meer eigenaarschap zullen voelen bij hun eigen wijk of straat.

Bij initiatieven vanuit inwoners is een belangrijke randvoorwaarde dat er aantoonbaar afstemming is met de omgeving, zodat het niet om een eenling gaat met een eigen idee waar de overige buurtbewoners niet mee eens zijn. Ook haalbaarheid in de vorm van daadwerkelijke uitvoerbaarheid, technische en financiële haalbaarheid is van belang. Daarnaast zijn er de wettelijke kaders en het beleid waarbinnen het initiatief moet passen. Via het inzetten van kernambtenaren (vanuit Kerngericht werken), kunnen initiatieven beter worden opgepakt binnen de ambtelijke organisatie. Toetsing op bovenstaande punten is hierbij essentieel evenals beschikbare budgetten om in te kunnen spelen op initiatieven en wensen vanuit inwoners.

Leidend voor de invulling van bewonersparticipatie is de strategie en visie die wordt gevormd vanuit de strategische opgave 'Kerngericht werken'. De visie voor 'Kerngericht werken' wordt op dit moment ontwikkeld en zal in de eerste helft van 2020 worden gepresenteerd. Hierin wordt uitgewerkt wat kerngericht werken betekent voor de gemeente, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Figuur 6 er wordt vanuit de strategische opgaven ingezet om de betrokkenheid van de inwoners te vergroten.

Aanbevelingen

- De gemeente werkt aan de strategische opgave Kerngericht werken, hiermee wordt betrokkenheid van inwoners gestimuleerd (in de eerste helft van 2020 wordt de visie op kerngericht werken gepresenteerd);
- Inwonersinitiatieven die binnenkomen, moeten eerst getoetst worden op: draagvlak, wettelijke kaders, haalbaarheid (uitvoerbaarheid, technisch, financieel) en of het passend is in het gemeentelijk beleid.

7 Impact op beheer

Vanuit de doelstelling om integraal beheerplannen te kunnen aanbieden, is dit beleidsplan als voorloper op de strategische opgaven mee-geactualiseerd. Dit is mede door de genoemde ontwikkelingen in onze leefomgeving die grote impact hebben op het beheer van groen.

Het bomenbeleid is op dit moment gericht op wettelijke kaders, gelet op trends en ontwikkelingen is het van belang om op korte termijn visie en beleid te ontwikkelen om een toekomstbestendige bomenstructuur te realiseren. De impact op het huidige bomenbeleid en de groenstructuur zal vooral zijn in het opnemen van het belang van biodiversiteit en het uitbreiden van het bomenbeleid met een visie en beleidsplan voor een toekomstbestendige boomstructuur. De consequentie is het opstellen van beleid met uitvoeringskosten die uit de aanbevelingen van het beleid zullen voortkomen.

Het is noodzakelijk om de achterstand in vervanging van oud en slecht groen weg te werken. Dit maakt dat het beheer beter kan worden uitgevoerd, de beeldkwaliteit weer haalbaar wordt en de leefomgeving van inwoners een stuk aantrekkelijker wordt. Als de investering is uitgevoerd, heeft dit ook impact op het dagelijks beheer. De eerste jaren is belangrijk om de beplanting goed te laten groeien en beheren zodat het sluitende plantvakken worden. Daarna is met het dagelijks beheer te voldoen aan de gestelde kwaliteitsnormen van het fysieke beeld en het onderhoudsbeeld.

De impact die de verdere uitwerkingen van de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen geven op groenbeheer zullen vooral op langere termijn zichtbaar worden. Wel is het van belang om nu al groen in de kernen te stimuleren, dus bij renovaties of (her-)inrichtingsplannen zal er meer aandacht gaan naar groene toepassingen, waarbij groen kan helpen het leefklimaat in de kernen aangenaam te houden en er beter ingespeeld kan worden op klimaatadaptatie en veranderingen zoals extreme weersomstandigheden. In het bermbeheer zal de impact uiteraard ook toenemen.

Door bij de groenstructuren ook in te zetten op meer biodiversiteit in de bermen, zal dit vooral in het buitengebied gevolgen hebben voor het beheer. Het overstappen van snel en ongenueanceerd klepelen (maaïen en versnipperen) is nodig omdat dit de biodiversiteit zelfs vermindert. Kruiden krijgen geen kans om zaden te verspreiden en eventuele aanwezige insecten worden vaak doodgeslagen door de messen van de maaibalk. Door biodivers bermbeheer te gaan toepassen zal het beheer over moeten gaan naar maaïen en afvoeren en de planning goed afgestemd worden op de ontwikkelingen van grassen versus kruiden. Het afvoeren van maaisel is belangrijk omdat kruiden beter gedijen in voedselarmere gronden. Het maaisel is voeding voor de bodem, dus moet om deze reden verwijderd worden. In de ontwikkelfase waarbij de bodem nog te veel voedselrijkdom heeft voor kruiden, is het belangrijk om niet te snel over te stappen naar minder maairondes omdat grassen dan de overhand weer zullen nemen. In gebieden zoals kleigronden kan dit inhouden dat er eerst nog meerdere malen per jaar gemaaid en afgevoerd moet worden. Het zal meerdere jaren duren voor het effect met het oog zichtbaar is, terwijl er ondergronds en op kleine hoogte al veel zal veranderen ten behoeve van de biodiversiteit. Ecologisch beheer, betekent niet per definitie een directe daling in kosten. De benodigde maaimethode vraagt meer inzet dan de oude maaimethode en in de ontwikkelfase kan het blijken dat meerdere malen maaïen per jaar nodig is om de kruidenrijke berm goed te laten ontwikkelen. Goede communicatie is hier ook belangrijk zodat de inwoners goed op de hoogte zijn van de te verwachten veranderingen zodat zij het juiste beeld en verwachtingen krijgen bij kruidenrijke bermen en eventuele zorgen worden weggenomen.

Een grote en merkbare impact voor de inwoners zelf zal vooral zijn bij de bestrijding van de ziekten en plagen. Door veranderingen in het klimaat, is de verwachting dat ziekten en plagen ook in de toekomst zullen toenemen. Hier moet op worden geanticipeerd. Voor de essentaksterfte is het beheer al zichtbaar in de buitenruimte, sinds 2018 is het beheer hierop aangepast. Door ook duidelijke plan van aanpakken op te stellen voor soorten zoals de eikenprocessierups, de reuzenberenklauw en de Aziatische duizendknoop, kan de gemeente ook bij deze plagen haar zorgplicht goed uitvoeren. In het geval van de Aziatische duizendknoop en reuzenberenklauw zal eerst gestart worden met het verder analyseren van de locaties en de problematiek verder in kaart gebracht worden. Aan de hand daarvan kan het plan van aanpak worden opgesteld. In beide stappen zal er vanuit de organisatie samen met Avri dit opgepakt moeten worden. De uiteindelijke uitvoering van deze plannen zullen in verschillende mate zichtbaar zijn in de openbare ruimte, afhankelijk van de soort plaag, bestrijdingsmethoden en planning.

De verwachting is dat naarmate de strategische opgave Kerngericht werken verder ontwikkeld wordt, de impact van bewonersparticipatie op groenbeheer en andersom groter worden. Als de visie is vastgesteld zal dit resulteren in actieve veranderingen met richtlijnen en afspraken met betrekking tot betrokkenheid en initiatieven vanuit inwoners. Dit vraagt wel om budgettaire ruimte om in de buitenruimte aan te haken op de ideeën en uitkomsten die opgehaald worden door Kerngericht werken.

Het beheer wordt uitgevoerd vanuit de overeengekomen DVO (dienstverlenende overeenkomst) met Avri. De nieuwe DVO wordt in de eerste helft van 2020 vastgesteld. De gemeente heeft in deze samenwerking de regierol. Vanuit deze rol wordt de verantwoordelijkheid van HOE het beheer wordt uitgevoerd bij de uitvoerder gelegd. De gemeente stuurt aan op het resultaat WAT behaald moet worden. Voor de onderdelen van de ziekten en plagen is het echter nodig in samenwerking een plan van aanpak op te stellen. Het gaat hier om invasieve exoten waarin de wijze van uitvoering wel degelijk van belang is vanuit maatschappelijk oogpunt. Dit geeft de gemeente de kans input te geven welke randvoorwaarden gewenst of vereist zijn. Avri en de gemeente kunnen hierdoor kennis bundelen en delen, om zo de meest gewenste bestrijding uit te werken in een plan van aanpak.

8 Bijlagen

De bijlagen zijn los bijgevoegd.